

Til
Københavns Kommune

Dokumenttype
Rapport

Dato
Maj 2013

KRIMINALPRÆVENTIVE INDSATSER

KORTLÆGNING AF VIDEN OG EVIDENS

INDHOLD

1.	Sammenfatning	2
2.	Indledning	6
2.1	Om brugen af evidensbaseret viden	6
2.2	Kriminalitetsforebyggende indsatser på flere forskellige niveauer	6
2.3	Metodisk udgangspunkt	7
2.4	Rapportens struktur	7
3.	Risiko- og beskyttelsesfaktorer	8
3.1	Højrisikofaktorer	8
3.2	Middel og lavrisikofaktorer	9
3.3	Langt fra alle børn og unge i risiko bliver kriminelle	10
4.	Indsatser overfor den brede børne- og ungegruppe (Primær forebyggelse)	12
4.1	Hvad virker	14
4.2	Hvad virker ikke	17
4.3	Hvad mangler vi viden om	17
5.	Indsatser over for børn og unge i risiko (Sekundær forebyggelse)	19
5.1	Hvad virker	21
5.2	Hvad virker ikke	25
5.3	Hvad mangler vi viden om	26
6.	Indsatser over for kriminelle børn og unge (Tertiær forebyggelse)	28
6.1	Hvad virker	30
6.2	Hvad virker ikke	32
6.3	Hvad mangler vi viden om	33
7.	Metode	35
7.1	Undersøgellesdesign	35
7.2	Søgning og screening	35
7.3	Vurdering og prioritering af studierne	35
7.4	Kodning af litteraturen	36
7.5	Udvikling af endelige synteser	37
7.6	Begrænsninger i anvendelsen af evidensbaseret viden	38
8.	Det videre arbejde med evidensbaseret viden	39
8.1	Hvad kan vidensbanken bruges til?	39
8.2	Sådan opdateres vidensbanken	39

Bilag 1- Søgestrategi

Bilag 2 - Litteratur som indgår i det systematiske litteraturstudie

Bilag 3 - Yderligere anvendt litteratur

1. SAMMENFATNING

Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) har udarbejdet et litteraturstudie af, hvilke virkningsfulde indsatser der findes inden for det kriminalpræventive område for børn og unge i alderen 8–25 år. Litteraturstudiet inkluderer både indsatser målrettet hele eller dele af befolkningen, børn og unge i risiko for at udvikle kriminel adfærd, samt børn og unge som allerede udviser kriminel adfærd. Både for praktikere og beslutningstagere er viden om evidens vigtig, da indsatser der arbejder med evidensbaserede metoder, vil have større sandsynlighed for en positiv kriminalpræventiv effekt, hvorfor de også vil være en mere sikker investering. En del af den indsamlede evidens er dog afprøvet i andre lande (særligt USA) og under en anden kontekst. I brugen af den evidensbaserede viden bør der derfor tages aktivt stilling til overførbareheden af den enkelte indsatstype til København.

Forhold der påvirker børn og unges risiko for at udvikle kriminel adfærd

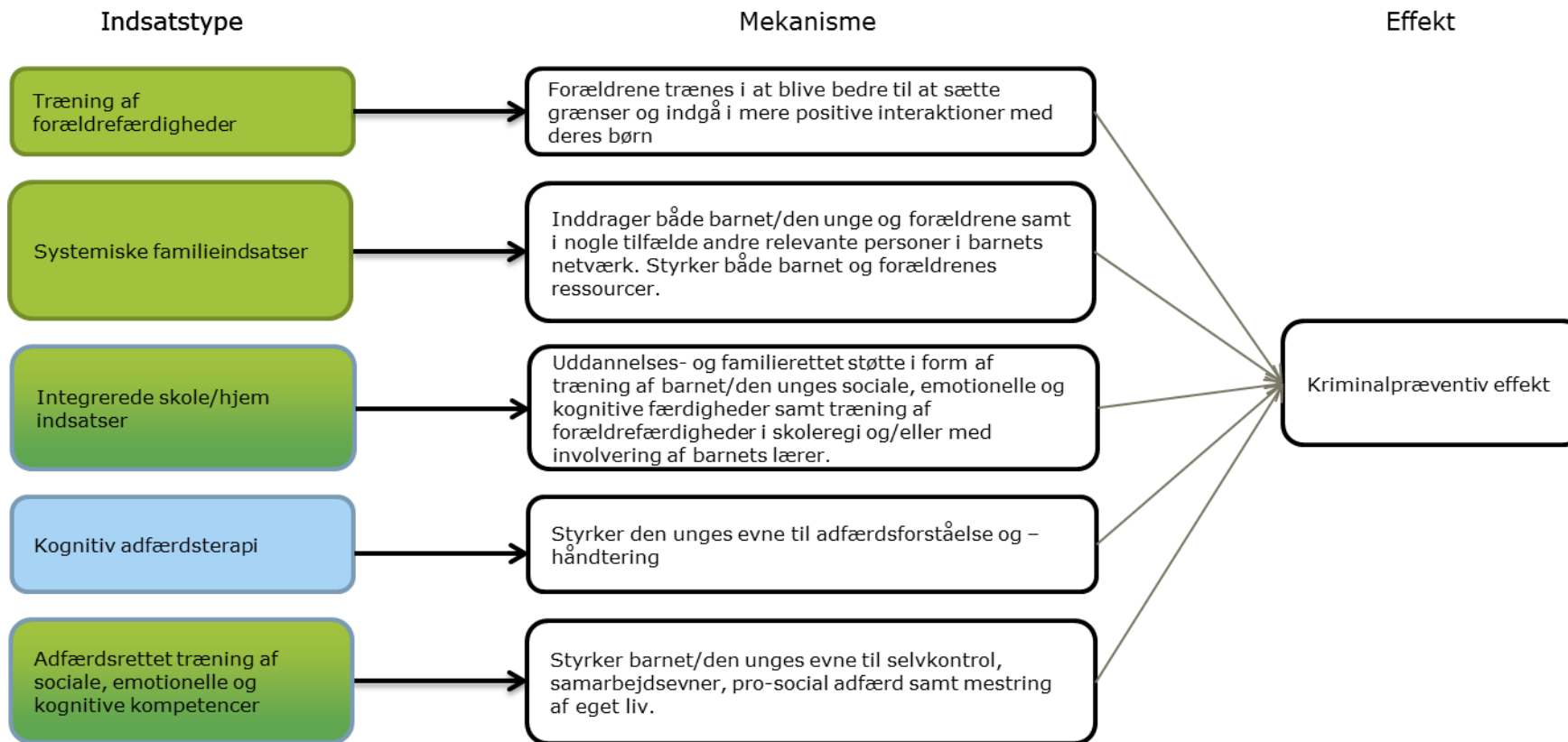
Både dansk og international forskning peger på en række faktorer, som er forbundet med risikoen for udvikling af kriminel adfærd blandt børn og unge. Risikofaktorer defineres som forhold, der fremmer risikoen for at udvikle kriminel adfærd, mens beskyttelsesfaktorer er forhold, der mindsker denne risiko (Christoffersen et al., 2011). Opsummerende peger forskningen på, at uddannelse, familieforhold, kriminalitet, lav selvkontrol, netværk samt misbrug er de mest centrale faktorer at arbejde med, hvis målet er at reducere risikoen for kriminel adfærd. Herunder spiller uddannelse en helt særlig og afgørende rolle, da det at have en uddannelse også udgør en af de vigtigste beskyttelsesfaktorer. Desuden har de familiemæssige forhold særlig stor betydning, da omsorg og positiv opmærksomhed fra forældrene med klare rammer som beskyttelsesfaktor markant mindsker risikoen for udvikling af kriminel adfærd. Dertil kommer, at det også kan have en effekt at arbejde med beskæftigelse, trivsel i skolen samt barnet/den unges adfærd og psykiske trivsel (ibid.).

Hvilke indsatser virker bedst?

National og international evidens peger på, at indsatser der inddrager barnet/den unges familie, samt integrerede indsatser der på samme tid fokuserer på flere forskellige aspekter af barnet/den unges liv, har størst sandsynlighed for en positiv kriminalitetsforebyggende effekt. Integrerede indsatser arbejder som oftest på tværs af barnets trivsel i familien og i skolen, og forskningen peger da også på, at dette er to af de vigtigste arenaer i forhold til forebyggelse af kriminel adfærd blandt børn og unge. Flere indsatser, som arbejder på at styrke barnets/den unges sociale, emotionelle og kognitive kompetencer, har desuden vist effekt på antisocial og kriminel adfærd. Desuden har kognitiv adfærdsterapi, hvor der arbejdes med den unges adfærdsforståelse og – håndtering, samt træning af den unges kompetencer til mestring af eget liv, en positiv effekt på recidiv. Endelig peger forskningen på, at det især er indsatser, der fokuserer på at styrke barnet/den unges og eventuelt hele familiens ressourcer snarere end på at mindske barnets problemadfærd, der har effekt.

Nedenstående figur illustrerer de indsatstyper og mekanismer, der mest konsekvent har vist sig at have kriminalpræventiv effekt

Figur 1-1 – Oversigt over virkningsfulde indsatser og mekanismer

Farverne i figuren indikerer forskellige sektorområder. Mørkegrøn = skole, Lysegrøn = familie, Lyseblå = ikke-specifik.

Indsatser der virker overfor den brede børne- og ungegruppe (primær forebyggelse)

De fleste brede forebyggende indsatser foregår i skoleregi. Her peger forskningen på, at det især er ressourceorienterede indsatser med fokus på at styrke barnet/den unges sociale og emotionelle kompetencer, der har effekt (Farrington & Welsh, 2007 i Ross et al., 2011). Desuden er der gode erfaringer med undervisningsforløb, som tager sociale normer og værdier blandt de unge op til diskussion. Eksempelvis har man i et dansk forsøgsprojekt forankret i Ringsted påvist en positiv effekt ved undervisning og gruppearbejde, som udfordrer den unges forståelse af jævnaldrenes sociale normer og værdier (Balvig & Holmberg, 2011). Derudover har man i USA positive erfaringer med i skoleregi at tilbyde forældrene træning i forældrefærdigheder (Van Ryzin et al., 2012 i Manuel & Jørgensen, 2013) samt på lokalt plan at koordinere den forebyggende indsats over for områdets unge (Hawkins et al., 2012 i Manuel og Jørgensen, 2013).

Indsatser der virker overfor børn og unge i risiko? (sekundær forebyggelse)

På det sekundære forebyggelsesområde har indsatser der sætter ind tidligt, eventuelt allerede under en udsat mors graviditet, vist effekt (Greenwood, 2008). De tidlige indsatser har især fokus på træning af forældrefærdigheder, som styrker forældrenes evne til at sætte grænser og indgå i mere positive interaktioner med barnet. Evidensbaserede systematiske familieprogrammer som eksempelvis Multisystemisk Terapi (MST) og Funktionel Familieterapi (FFT), hvor der sættes ind både over for barnet, forældrene og eventuelt barnets øvrige netværk, har vist sig effektfulde (Bywater & Ussing, 2012). Også indsatser som arbejder på tværs af barnets trivsel i skolen og i familien, som eksempelvis programmet De Utrolige År (DUÅ), har vist positiv effekt på adfærdsproblemer og kriminel adfærd både i udlandet og i Danmark (Rambøll, 2012a). Desuden har studier også påvist en positiv effekt ved træning af barnet/den unges sociale, emotionelle og kognitive færdigheder (Piquero et al., 2010). Indsatstypen kan både indgå i en familierettet indsats eller som en del af en indsats i skoleregi. Endelig har mentorordninger (Tolan et al., 2008), beskæftigelsesindsatser (Jensen, 2012) og en øget politiindsats i udsatte områder også vist effekt (Jørgensen, 2010).

Indsatser der virker overfor kriminelle børn og unge? (tertiær forebyggelse)

Overfor kriminelle unge kan der konstateres en positiv effekt ved mentorordninger samt familieprogrammer, der har en systemisk tilgang til den unges problemadfærd (Carperlan et al., 2008). Desuden har kognitiv adfærdsterapi, hvor der arbejdes med den unges adfærdsforståelse og – håndtering (Lipsey et al., 2008), samt træning af den unges kompetencer til mestring af eget liv, en positiv effekt på recidiv (Lancaster et al., 2011 i Manuel & Jørgensen, 2013). Endelig har man påvist en effekt ved på administrativt niveau at koordinere indsatsen for unge lovovertrædere, således at de bliver opmærksomme på og får lettere adgang til de rette rehabiliterende indsatser (Krebs et al., 2010). I Danmark har man især haft succes med beskæftigelsesrettede indsatser overfor kriminelle unge, hvor de unge kommer tættere på arbejdsmarkedet (Rambøll, 2012b). I Sverige har man desuden påvist positive effekter på recidiv ved forsøg på mægling mellem offer og gerningsmand (Sehlin, 2009).

Nedenstående boks viser en samlet liste over virkningsfulde mekanismer på det kriminalpræventive område for børn og unge.

Boks 1-1 Virkningsfulde mekanismer

Familierettede indsatser

Træning af forældrefærdigheder, styrkelse af familiens relationer, inddragelse af barnet/den unges øvrige netværk.

Integrerede indsatser

Sikring af barnet/den unges trivsel i både familien og i skolen, styrkelse af barnet og forældrenes ressourcer, støtte til barnets skolegang, træning af barnets sociale, emotionelle og kognitive kompetencer

Adfærdsrettede indsatser

Træning af sociale, emotionelle og kognitive kompetencer, styrkelse af den unges evne til selvkontrol, samarbejde og prosocial adfærd, kognitiv adfærdsterapi, styrkelse af den unges evne til at mestre eget liv

Øvrige indsatser

Mentorforhold til en stabil voksen, øget politiindsats i særligt kriminelle områder, støtte til at blive tilknyttet arbejdsmarkedet, koordinering af indsatser for kriminelle unge, mægling mellem offer og gerningsmand

Hvad virker ikke?

Litteraturstudiet har ligeledes kortlagt hvilke indsatser, som ikke har virket efter hensigten enten ved ikke at have nogen effekt eller ved at have en direkte negativ effekt. Sammenfattende er det svært at konkludere noget generelt om, hvad der ikke virker, da flere af de indsatser, som ikke viser nogen effekt, arbejder med de samme mekanismer som virkningsfulde indsatser (Manuel & Jørgensen, 2013). Det er desuden i den forbindelse væsentligt at være opmærksom på, at flere forskellige faktorer udover hvilke mekanismer der arbejdes med, kan påvirke en indsats effekt, herunder eksempelvis projektmedarbejdernes kvalifikationer, kontinuiteten i indsatsforløbet samt hvorvidt indsatsen er korrekt implementeret. Det eneste som meget konsekvent ser ud til ikke at have nogen effekt, er indsatser der bygger på kontrol, disciplinering og afskrækkelse. Det kan eksempelvis være Boot Camps der er baseret på at lære unge militærinspireret disciplin, eller Scared Straight programmer der søger at afskrække unge fra at begå kriminalitet ved at vise dem rundt i fængsler (Ross et al., 2011). En mulig årsag til at indsatser af denne type ikke har nogen effekt er, at ingen af de disciplinerende indsatser adresserer de unges problemer eller behov. Desuden viser en metaanalyse, at TV-overvågning i det offentlige rum til forebyggelse af kriminalitet ikke har effekt på vold eller overfald (Welsh & Farrington, 2008).

Hvad mangler vi viden om?

Ligeledes er der nogle områder, som ikke i tilstrækkelig grad er blevet effektvurderet, hvor der derfor på nuværende tidspunkt ikke er tilstrækkelig viden til at konkludere, hvorvidt en indsats er virkningsfuld eller ej. Dette gælder eksempelvis indsatser rettet mod at forebygge overforbrug af stoffer og alkohol samt uroligheder i nattelivet. Der mangler stærke metodiske studier på området, men umiddelbart ser det ud til, at uddannelse af personale i barer/på diskoteker om ansvarlig udskænkning af alkohol kan have en reducerende effekt på vold i nattelivet (Brennan et al., 2011). Desuden er forebyggelse af unges involvering i bandemiljøet stadig et område hvor der mangler evidensbaserede metoder. Især i USA er der stor fokus på primære og sekundære indsatser, der skal forebygge at børn og unge bliver involverede i bander, men der er få evalueringer og meget lidt viden om, hvorvidt disse generelle brede indsatser virker (Fisher, 2009a, 2009b). Derudover findes der begrænset dokumentation for at superviserede fritidsaktiviteter har en effekt på antisocial adfærd og kriminalitet (Ross et al., 2011). Det gælder også i forhold til, hvorvidt deltagelse i sport og fysiske aktiviteter kan føre til positive forandringer for udsatte unge (Silvestri et al., 2009). Endelig mangler der klar dokumentation om, hvorvidt effekten af amerikanske strategier som en mere konsekvent politiindsats, hårdere straffe samt involvering af lokalmiljøet i fordømmelse af kriminel adfærd har den ønskede effekt (Braga & Weisburd, 2012).

2. INDLEDNING

Center for Sikker by i Københavns Kommune har bedt Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) om at udvikle en prioriteringsmodel af kommunens kriminalpræventive indsatser. Formålet med prioriteringsmodellen er at skabe et velfunderet grundlag for at prioritere indsatserne.

Den samlede prioriteringsmodel bygger dels på 1) eksisterende evidensbaseret viden om indsatser, mekanismer og beskyttelses- og risikofaktorer i forhold til kriminalpræventive indsatser samt på 2) Københavns Kommunes indsatserns egen dokumentation og erfaring.

I denne rapport kortlægges det hvilke risiko- og beskyttelsesfaktorer, der er centrale at arbejde med i kriminalpræventive indsatser for børn og unge. Desuden præsenteres metoden bag og resultaterne af et litteraturstudie foretaget af Rambøll, som opsummerer, hvilke virkningsfulde indsatser der er inden for det kriminalpræventive område. Rapporten udgør derfor et væsentligt del-element i opgaveløsningen.

På baggrund af litteraturstudiet etableres desuden en vidensbank, som giver et overblik over de kilder, der er anvendt i litteraturstudiet. Vidensbanken skal fungere som et redskab for beslutningstagere og praktikere, der ønsker at vide mere om virkningsfulde metoder inden for det kriminalpræventive felt målrettet børn og unge. I modsætning til indeværende rapport er vidensbanken dynamisk, og vil løbende blive opdateret i takt med, at feltet udvikles.

Formålet med dette litteraturstudie er dobbeltrettet. Således kan det både bruges her og nu som baggrund for en vurdering af, hvorvidt Sikker By-indsatserne arbejder med virkningsfulde metoder og mekanismer. Fremadrettet kan litteraturstudiet bruges til at opkvalificere arbejdet med evidensbaserede metoder, samt som inspiration når der skal udvælges og udvikles nye indsatstyper.

2.1 Om brugen af evidensbaseret viden

Både for praktikere og beslutningstagere er viden om evidens vigtigt, da indsatser der arbejder med evidensbaserede metoder vil have større sandsynlighed for en positiv kriminalpræventiv effekt, hvorfor de også vil være en mere sikker investering. Evidens kan selvfølgelig ikke ukritisk anvendes i en dansk lokal sammenhæng, da den lokale kontekst vil have betydning for, hvilke indsatser der er mulige at gennemføre, og for hvad der virker og ikke virker. Derfor er det også vigtigt, når der skal udvælges evidensbaserede indsatstyper fremadrettet, at man er opmærksom på, at det ikke altid er hensigtsmæssigt at stræbe efter den bedst mulige evidens, hvis denne er genereret i en kontekst, der er meget forskellig fra den lokale. Der skal derfor tages aktivt stilling til overførbareheden af den enkelte indsatstype til København.

I analysen af studierne har Rambøll fokuseret på at beskrive konkrete evidensbaserede programmer. Sådanne programmer dækker over et specifikt indhold og en række fremgangsmåder som tilsammen udgør en indsats. Der er dog også lagt vægt på, at beskrive hvilke mekanismer og metoder programmerne arbejder med. Dette muliggør, at ikke kun viden om allerede eksisterende programmer men også om virkningsfulde mekanismer og metoder kan anvendes i forbindelse med den videre udvikling af nye indsatser på det kriminalpræventive område i København.

2.2 Kriminalitetsforebyggende indsatser på flere forskellige niveauer

De kriminalitetsforebyggende indsatser i Københavns Kommune dækker både over indsatser for en bred målgruppe af børn og unge samt generelt tryghedsskabende aktiviteter (primær forebyggelse), konkrete kriminalitetsforebyggende indsatser over for udsatte grupper (sekundær forebyggelse) og målrettede indsatser over for allerede kriminelle unge (tertiær forebyggelse) (Greve et al., 2012). Der er ikke kun variation mellem de respektive forebyggelsesniveauer, men ligeledes er der forskel på, hvor bred målgruppen er for de enkelte aktiviteter. Nogle aktiviteter har et bredt sigte (universelle indsatser), hvorimod andre er målrettet en specifik gruppe af udsatte unge (selektive indsatser), eller unge individer som er i risiko for eller allerede har begået kriminelle handlinger (indikerende indsatser).

Rambøll har i litteraturstudiets analyse afspejlet denne variation inden for forebyggelses- og målgruppeniveau ved bl.a. at opdele indsattstyperne efter forebyggelsesniveau og kommentere på forskelle i målgruppeniveau.

2.3 Metodisk udgangspunkt

Litteraturstudiet er udarbejdet på baggrund af internationale og nationale forskningsartikler om kriminalpræventive indsatser for børn og unge primært i alderen 8-25 år.

Litteraturstudiet er systematisk sammenfattet efter Rapid Evidence Assessment (REA) metoden, som i Storbritannien anvendes i forbindelse med evidensbaseret politikudvikling. Metoden tager udgangspunkt i retningslinjer udviklet af den britiske 'The Government Social Research Unit (2013). REA metoden sigter mod at give et forholdsvist hurtigt, men omfattende og systematisk indblik i den eksisterende evidens på området.

Som resultat har Rambøll i alt identificeret 49 relevante artikler; 10 RCT-studier, 6 quasi-eksperimentelle studier samt 7 eksperimentelle evalueringer af kriminalpræventive indsatser over for børn og unge, 1 effektevaluering med før og eftermåling, 16 metaanalyser/systematiske reviews af forskellige indsatstyper samt 9 oversigtsartikler der omhandler information om relevante indsatser. Læs mere om de enkelte studietyper i afsnit 7 side 35

For hver artikel er der foretaget en kodning af studiets programbeskrivelse og effektdokumentation. Desuden er artiklerne kodet i forhold til forebyggelses-, målgruppe- og sektorniveau. På baggrund heraf har Rambøll udarbejdet en syntese inden for hvert af de tre forebyggelsesniveauer i form af en forandringsteori, der viser virkningsfulde indsatstyper og mekanismer, som i internationale og danske studier har påvist positive effekter i forhold til forebyggelse af kriminel adfærd blandt børn og unge. En nærmere præsentation af rapportens metode findes i afsnit 7 side 35.

2.4 Rapportens struktur

Indeværende rapport er struktureret omkring otte kapitler.

Inden litteraturstudiets resultater præsenteres, indledes rapporten med et **kapitel tre** omkring de væsentligste risiko- og beskyttelsesfaktorer, der gør sig gældende for udvikling af kriminel adfærd blandt børn og unge.

Præsentationen af litteraturstudiets resultater er struktureret omkring de tre forebyggelsesniveauer for kriminalpræventive indsatser. **Fjerde kapitel** indeholder en gennemgang af de brede indsatser, som er målrettede hele eller dele af befolkningen, **femte kapitel** fokuserer på effektive indsatser på det sekundære forebyggelsesniveau, hvor indsatserne er målrettede børn og unge i risiko for udvikling af kriminel adfærd. Endelig præsenteres indsatserne målrettet børn og unge, som allerede har kriminel adfærd (det tertiære forebyggelsesniveau) i **kapitel seks**. Afsluttende præsenteres litteraturstudiets metode i **kapitel syv**, mens en anbefaling til det videre arbejde med evidensbaseret viden og herunder en præsentation af vidensbanken præsenteres i **kapitel otte**.

I rapportens **bilag 1** er den nærmere søgestrategi for litteraturstudiet præsenteret, herunder er der ligeledes en præsentation af screeningsmetoden. I **bilag 2** og **3** er den anvendte litteraturoplistet.

3. RISIKO- OG BESKYTTELSFAKTORER

I det følgende præsenteres en række faktorer, som dansk og international forskning peger på, er forbundet med risikoen for udvikling af kriminel adfærd blandt børn og unge. Risikofaktorer defineres som forhold, der antages at fremme risikoen for at udvikle kriminel adfærd, mens beskyttelsesfaktorer er forhold, der kan mindske denne risiko (Christoffersen et al., 2011). Ved at vide mere om risiko- og beskyttelsesfaktorer er det muligt både at blive klogere på, hvordan kriminalitets-truede børn og unge tidligt kan identificeres, samt hvilke faktorer der kan medvirke til, at risikoen for senere kriminel adfærd mindskes (ibid.). Viden om risikofaktorer kan desuden bruges til at matche de rette indsatser til de rette borgere. Studier viser nemlig, at det især er børn og unge i risiko for udvikling af kriminalitet, som har gavn af intervenerende indsatser (Dekovic et al., 2011).

Når man taler om risikofaktorer, skelnes der ofte mellem statiske risikofaktorer som alder og køn, der ikke kan ændres, og dynamiske risikofaktorer, der kan ændres og påvirkes i løbet af barnet/den unges liv som fx familieforhold, uddannelse, beskæftigelse, boligforhold og misbrug. Nedenstående Tabel 2-1 viser de vigtigste risikofaktorer for målgruppen af børn og unge.

Tabel 2-1 Statiske og dynamiske risikofaktorer for børn og unge

Statiske risikofaktorer	Dynamiske risikofaktorer	
Alder	Uddannelse	Opvækstvilkår
Køn	Beskæftigelse	Placering i institution
Tidligere kriminalitet	Misbrug	Kriminalitet blandt forældrene
Svag begavelse	Lav selvkontrol	Forældrenes uddannelse og beskæftigelse
Anden etnisk herkomst end dansk	Høj impulsivitet	Tidligt moderskab
	Lav empati	Boligforhold
	ADHD-lignende symptomer	Kammerater og sociale relationer

SFI har i en grundig gennemgang af risikofaktorer klassificeret disse i høj-, middel- og lavrisikofaktorer (Christoffersen et al., 2011). I det følgende vil de enkelte risikofaktorer blive gennemgået nærmere med udgangspunkt i denne klassificering.

Generelt har forskningen ikke ligeså stort fokus på beskyttelsesfaktorer som på risikofaktorer. Nogle af de beskyttende faktorer er risikofaktorerens modpol. Eksempelvis har drenge større risiko for kriminalitet end piger, hvorfor det at være pige kan ses som en beskyttende faktor (Clausen et al., 2009). I den følgende gennemgang vil de beskyttende faktorer, som forskningen i dag ved noget om, blive nævnt, hvor det er relevant.

3.1 Højrisikofaktorer

I det følgende præsenteres en række faktorer, som af SFI vurderes at være højrisikofaktorer i forhold til udviklingen af kriminel adfærd. Den første af disse faktorer er **køn**, idet det at være dreng udgør en højrisikofaktor. Særligt blandt mænd er der også en stærk sammenhæng med **alder**, idet det især er drenge i alderen 15-24 år, der begår kriminalitet, hvorefter risikoen falder med årene (Clausen et al., 2009). Generelt fandt Justitsministeriets Forskningskontor i 2008, at unge er tre gange så hyppigt repræsenterede i det strafferetlige system, som de er i befolkningen (ibid.) Desuden er risiko for recidiv også størst i aldersgruppen 15-25 år især centreret omkring årene 18 og 20 år, hvor et studie viser, at 38 pct. recidiverer i Danmark (Graunbøll et al., 2010).

Risikoadfærd blandt børn i form af **lav selvkontrol**, **høj impulsivitet** og **manglende empati** er desuden også en stærk prædikator for udvikling af kriminel adfærd (Christoffersen et al., 2011; Jørgenset et al., 2012). Dette har bl.a. vist sig i danske selvrapporteringsundersøgelser, hvor der er fundet klar sammenhæng mellem udsagn, der afspejler en her-og-nu indstilling til livet, og om-

fanget samt arten af kriminalitet. Lav selvkontrol er knyttet til karaktertræk som risikosøgende adfærd, selvcentrering og ringe kognitive færdigheder, og disse karaktertræk nævnes også ofte som selvstændige risikofaktorer (Christoffersen et al. 2011) Disse er desuden karaktertræk, som også forbindes med den psykiatriske diagnose ADHD. Et nyere dansk forskningsstudie peger da også på en sammenhæng mellem ADHD symptomer og en forhøjet risiko for kriminalitet (ibid.). Data fra SFI peger desuden på, at det at have et **misbrug** og at have **forsøgt at tage sit eget liv** er højrisikofaktorer (ibid.). Omvendt er aktivitet, prosocialitet, selvtillid og selvstændighed samt evne til at koncentrere sig individuelle beskyttende faktorer (Clausen et al., 2009).

Barnets familiemæssige opvækstvilkår spiller også en væsentlig rolle, og herunder udgør forskellige forhold højrisikofaktorer. Unge, som selv er blevet udsat for **vold og mishandling af fysisk og/eller psykisk karakter**, er særligt udsatte. Også det at have været **udsat for forældrenes konflikter** og have haft **forældre med dårlige forældreverner** er højrisikofaktorer (Christoffersen et al., 2011). Derimod peger både amerikansk og norsk forskning på, at det er en beskyttende faktor, hvis barnet er i stand til at knytte kontakt til gode voksenmodeller i tilfælde af, at forældrene ikke selv er i stand til at give barnet omsorg og støtte (Clausen et al., 2009).

Skolen er også en væsentlig arena, idet det at have haft **mange skoleskift** eller **kun at have grundskoleuddannelse** er højrisikofaktorer (Christoffersen et al., 2011). Omvendt er uddannelse generelt en faktor, der på mange områder er forbundet med forbedrede livschancer. I gennemgangen af beskyttende faktorer fremhæver Kommissionen vedførende ungdomskriminalitet (2008) uddannelse som én af de allervigtigste beskyttende faktorer.

Især i ungdomsårene har omgangen med **kriminelle eller antisociale venner** også stor betydning. Danske selvrapporteringsundersøgelser peger eksempelvis på, at de børn og unge, som begår mest kriminalitet, også er dem, der tilbringer mest af deres fritid sammen med kammerater i gademiljøet (Balvig, 2011 i Jørgensen et al., 2012). En norsk undersøgelse påviser desuden, at antisociale børn ofte finder sammen med børn med tilsvarende problemer, hvilket kan medføre en eskalering af problemadfærden (Nordahl et al., 2005 i Jørgensen et al., 2012). En sådan "smitte"-effekt kan også ses mellem udsatte unge på institutioner. Her risikerer de unge i kraft af hinandens selskab at udvikle en negativ ungdomskultur, som præges af antisociale attituder og adfærd, hvorfor det at bo på en institution betragtes som en risikofaktor (Andreassen, 2003 i Jørgensen et al., 2012). Omvendt er det dog også en risikofaktor, hvis barnet/den unge mangler sociale relationer (Christoffersen et al., 2011).

I forbindelse med unge i kriminelle grupperinger er det interessant, at sandsynligheden for at begå kriminalitet i grupper ikke ser ud til at være påvirket af de unges forhold til deres forældre eller skole, selvom det ellers er forhold, der klassisk forbindes med risikoen for at begå kriminalitet (Pedersen & Lindstand, 2011). Derimod peger en rapport fra Justitsministeriets Forskningskontor på, at unge i kriminelle grupperinger er karakteriserede ved at have mange venner med omfattende erfaringer med kriminalitet og ulovlige rusmidler, at færdes i høj-risiko-miljøer, at have forældre, som holder ringe opsyn, samt at have svage prosociale værdier (dvs. ikke at tage afstand fra norm- og regelbrug) (ibid.). Hvad de unge laver i fritiden, hvem de er sammen, og hvor de færdes, ser med andre ord ud til at betyde mere for deltagelse i kriminelle grupperinger end de unges selvkontrol, moral samt forholdet til forældrene og skolen.

Endelig peger statistikken på, at det at have en **anden etnisk herkomst** end dansk også er en højrisikofaktor blandt unge, både i forhold til at begå kriminalitet og være medlem af en kriminel gruppe (Christoffersen et al., 2011; Pedersen & Lindstand, 2011). Hvis den unge **tidligere har begået kriminalitet** udgør det desuden også en højrisikofaktor (Christoffersen et al., 2011).

3.2 Middel og lavrisikofaktorer

Udover højrisikofaktorer er der ligeledes individuelle, familiemæssige kontekstuelle samt socioøkonomiske faktorer, som spiller en mindre, men stadig væsentlig rolle og derfor kategoriseres som middel- eller lavrisikofaktorer.

Eksempelvis er det, som nævnt ovenfor, en højrisikofaktor at have haft mange skoleskift, mens det klassificeres som en middel risikofaktor at have droppet ud af skolen og at trives dårlig i skolen. Også **arbejdsløshed** har en middelstærk relation til kriminalitet, hvorimod det ikke at være i gang med en uddannelse er en lavrisikofaktor (Christoffersen et al., 2011).

Forældrenes uddannelse spiller også en rolle for udvikling af kriminalitet, om end SFI kategoriserer dette som en lavrisikofaktor sammen med den faktor, at moderen fik børn meget tidligt, og at forældrene har et misbrug eller dårligt psykisk helbred. Derimod spiller det en større negativ rolle, hvis **forældrene står uden for arbejdsmarkedet** (Christoffersen et al., 2011). Også det at have **kriminelle forældre**, og herunder især en mor der har været straffet, er påvist som en risikofaktor¹ (Christoffersen et al., 2011).

På det familiemæssige område er det at have **oplevet vold i hjemmet**, have **forældre, der er skilt**, have **antisociale forældre** og at have en **dårlig relation til og kommunikation med forældrene** alle middel risikofaktorer (Christoffersen et al., 2011). I forbindelse hermed ses også en forhøjet risiko for børn og unge, der er blevet **omfattet af en børnesag**, hvor kommunen enten har anbragt barnet uden for hjemmet eller bevilget forebyggende foranstaltninger på baggrund af bekymring for barnets udvikling. Omvendt kan omsorg og positiv opmærksomhed fra forældrene med klare rammer mindske risikoen for udvikling af kriminel adfærd (ibid.). Også det, at begge biologiske forældre bor sammen, kan være en beskyttende faktor (Jørgensen et al., 2012).

En række studier har desuden påvist sammenhæng mellem kriminalitet og henholdsvis **aggressiv adfærd** og **svag begavelse**, selv når der kontrolleres for alder og socioøkonomiske forhold (Christoffersen et al., 2011; Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet, 2009). Hertil skal dog tilføjes, at et engelsk studie påviste, at kun en tredjedel af de drenge, der i 8-10 års alderen scorede lavt på en intelligencetest, udviklede kriminel adfærd (Farrington & Welsh, 2007 i Jørgensen et al., 2012). Hyppigheden i forhold til de øvrige drenge i undersøgelsen var dobbelt så stor, men langt størstedelen af de svagt begavede var altså ikke i risiko for at blive kriminelle (ibid.). Rapporten konkluderer desuden, at lav intelligens ikke er så stærk en prædikator for udvikling af kriminel adfærd som fx kriminalitet blandt forældrene eller risikoadfærd blandt børnene (ibid.). Det kan diskuteres, hvorvidt svag begavelse er en statisk eller dynamisk faktor, da det i nogle tilfælde kan påvirkes af forhold under graviditeten og de første barneår (Jørgensen et al., 2012). Her har vi dog valgt at medtage den som en statisk risikofaktor, da intelligens i de fleste indsatser, som sætter ind efter graviditeten, ikke er en faktor, der kan ændres på.

Generelt ses også en sammenhæng mellem anholdelse for kriminalitet og et **dårligt psykisk helbred**. Således kunne en dansk undersøgelse af 100 varetægtsfængslede 15-17 årige påvise, at 69 pct. af dem havde en psykiatrisk diagnose. I 41 pct. af tilfældene var der desuden inkluderet et stofmisbrug (Gosden, 2004 i Jørgensen et al., 2012). Der er dog uenighed om, hvor stærk sammenhængen mellem psykiatriske lidelser og kriminalitet er, mens der ofte peges på en stærk sammenhæng mellem misbrug og kriminalitet (Jørgensen et al., 2012).

Endelig spiller kontekstuelle samt socioøkonomiske forhold, så som hvilket område, man bor i og hvor mange penge man har, også en rolle. Det at **bo i udsatte områder** med ringe social kontrol og sammenhængskraft, samt **at være fattig** er således to lavrisikofaktorer (Christoffersen et al., 2011; Jørgensen et al., 2012).

3.3 Langt fra alle børn og unge i risiko bliver kriminelle

Forskningen finder en klar sammenhæng mellem omfanget af risikofaktorer og kriminalitetsrisikoen, således at jo flere risikofaktorer der er, desto større er sandsynligheden for kriminalitet (Christoffersen et al., 2011). Afsluttende er det dog vigtigt at understrege, at forskningen både peger på eksistensen af risikofaktorer, men også peger på, at risikofaktorer på ingen måde er determine-

¹ Faktisk er det at moderen er straffet en højrisikofaktor, mens det, at faderen er straffet, er en middel risikofaktor (Christoffersen et al., 2011).

rende for udvikling af kriminel adfærd hos børn og unge (Jørgensen et al., 2012). Således skal risikofaktorer forstås som forhold, hvorom det kan dokumenteres, at de er forbundet med en statistisk øget forekomst af kriminalitet. Hvorvidt og i hvilket omfang et barn eller en ung borger vil blive påvirket af en risikofaktor afhænger af flere forskellige omstændigheder, herunder individets egen modstandsdygtighed (Christoffersen et al., 2011). Langt fra alle børn og unge, der kan kategoriseres som værende i risikogruppen for udvikling af kriminel adfærd, bliver altså kriminelle. Forskere fra SFI påpeger derfor også, at det er vigtigt, at de indsatser, der tilbydes udsatte børn og unge, ikke har følgevirkninger, der kan påvirke unge, som ellers aldrig ville have udviklet kriminel adfærd i en negativ retning. Negative følgevirkninger kunne være stigmatisering og social udstødelse, der kan skubbe de unge i retningen af kriminalitet i stedet for det modsatte (ibid.).

4. INDSATSER OVERFOR DEN BREDE BØRNE- OG UNGEGRUPPE (PRIMÆR FOREBYGGELSE)

Den primære kriminalitetsforebyggelse sættes ind i forhold til den brede børne- og ungegruppe, og den handler grundlæggende om at reducere tilgangen til gruppen af børn og unge med øget risiko for at udvikle kriminalitetsadfærd (Greve et al., 2012).

I figuren nedenfor fremgår syntesen af litteraturstudiet inden for det primære forebyggelsesniveau i form af en forandringsteori, som viser de forskellige indsattstypers mekanismer og effekter. I modellen er kun medtaget indsattstyper, som i nationale og internationale studier har vist positiv effekt i forhold til kriminalitetsforebyggelse.

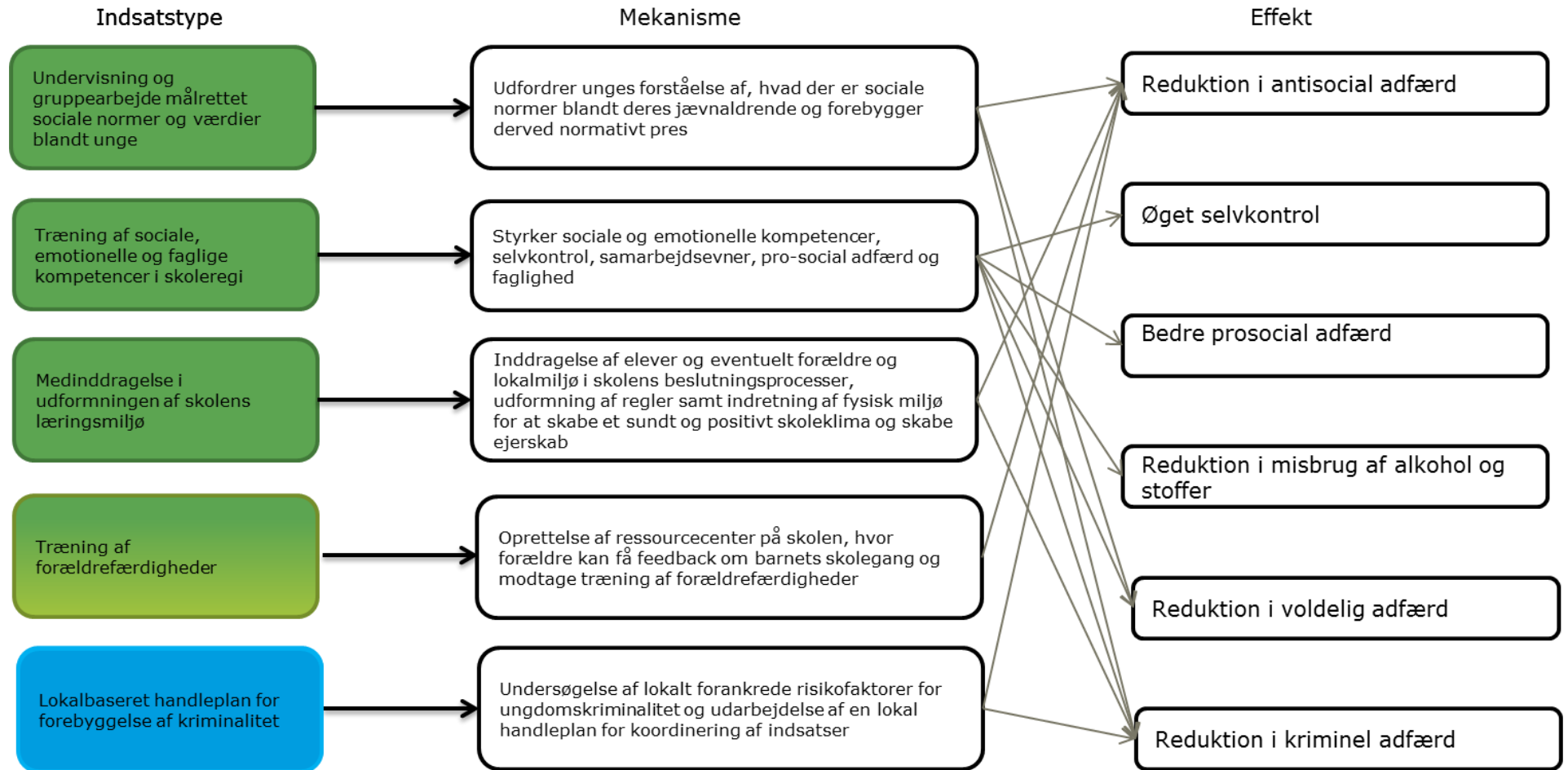
Som det ses af nedenstående figur, er langt de fleste indsattser inden for det primære forebyggelsesområde skolebaserede.

I Danmark har man i Ringsted påvist en positiv effekt ved undervisning og gruppearbejde, som udfordrer den unges forståelse af jævnaldrenes sociale normer og værdier (Balvig & Holmberg, 2011). I Tyskland har man desuden haft succes med undervisningsforløb, der styrker den unges evne til at være bevidst om og kontrollere sin adfærd (Koglin et al., 2010 i Manuel & Jørgensen, 2013).

Derudover findes en række amerikanske skoleindsattser rettet mod barnet/den unges sociale, emotionelle og faglige kompetencer eller det bredere skoleklima som har vist effekt (Bywater & Utting, 2012; Ross et al., 2011). Desuden har man i USA også haft succes med en indsatt i skoleregi, som tilbyder hjælp og støtte til forældrene (Van Ryzin et al., 2012 i Manuel & Jørgensen, 2013), samt en koordinerende indsatt på lokalt plan, som har effekt på udviklingen af kriminalitet i området (Hawkins et al., 2012 i Manuel & Jørgensen, 2013).

Nedenfor vil de enkelte indsattser blive gennemgået mere detaljeret.

Figur 4-1 Syntese for det primære forebyggelsesniveau

Farverne i figuren indikerer forskellige sektorområder. Mørkegrøn = skole, Lysegrøn = familie, Mørkeblå = lokalområdet.

4.1 Hvad virker

Udvikling af sociale og emotionelle kompetencer

Flere af indsatserne på det primære forebyggelsesniveau har det til fælles, at de sigter mod at styrke de sociale og emotionelle kompetencer hos børn og unge. Grundtanken er, at personer, der er i stand til at kontrollere deres egne følelser, udtrykke ønsker og behov på en konstruktiv måde samt løse konflikter på fredelig vis, har mindre risiko for at blive involveret i kriminalitet senere i livet.

Den eksisterende forskning udgør et solidt grundlag for at hævde, at indsatser rettet mod udvikling af sociale og emotionelle kompetencer er effektive til at forebygge kriminalitet. Et stort meta-studie af forebyggelsesindsatser for børn og unge konkluderer, at dette er den eneste individbase-rede indsatstype for de 8-25 årige, der effektivt mindsker antisocial adfærd og ungdomskriminalitet (Farrington & Welsh, 2007 i Ross et al., 2011). Denne konklusion understøttes af en anden meta-analyse, der, baseret udelukkende på RCT'er, undersøger effektiviteten af programmer møntet på børns sociale og emotionelle kompetencer. Metanalysen fandt, at deltagere i sådanne programmer i gennemsnit havde 26 pct. større chance for adfærdsforbedringer end elever, der ikke havde deltaget i programmerne (Lösel & Beelmann, 2003 i Ross et al., 2011). Endelig peger et nyere dansk review af kriminalpræventive indsatser over for unge på, at indsatser, som fokuserer på at styrke barnets ressourcer, er mere effektive end problemorienterede indsatser (Manuel & Jørgensen, 2013).

Udover disse generelle konklusioner, er en række specifikke programmer inden for social og emotionel læring blevet undersøgt.

Erfaringer fra Danmark og Tyskland

I Danmark forbindes denne indsatstype med "Ringstedforsøget", der blev gennemført som del af et stort forskningsprojekt i Ringsted Kommune i perioden 2001-2004 (Balvig & Holmberg, 2011). Her fik 5. og 6. klasser, igennem en blanding af klasseundervisning og gruppearbejde, sat deres forestillinger om jævnaldrenes rygevaner på prøve. Eleverne blev bedt om at udfylde et spørgeskema om deres antagelser om jævnaldrenes adfærd, og dette blev af underviseren sammenlignet med den faktiske udbredelse af rygning blandt børn og unge i Ringsted og København. På denne baggrund blev eleverne sendt ud i grupper for at diskutere, hvorfor sådanne misforståelser opstår, og hvordan de kan undgås. Det interessante ved Ringstedforsøget, der blev gennemført som et randomiseret eksperiment med indsats- og kontrolgruppe, er, at selvom interventionen udelukkende adresserede de sociale normer omkring rygning, havde indsatsen positive effekter på andre typer af risikoadfærd. Ved opfølgning et år efter havde deltagerne været mindre i kontakt med politiet, udøvet mindre hærværk, begået færre tyverier, været involveret i færre slåskampe og i det hele taget begået færre ulovlige handlinger end eleverne i kontrolgruppen. Dette får forfatterne til at konkludere, at denne type intervention kan have en såkaldt "ripple effect" – at en indsats rettet mod én risikofaktor kan brede sig som ringe i vandet og have positive effekter på andre risikofaktorer (Balvig & Holmberg, 2011).

Desuden har man i Tyskland haft succes med det såkaldte JobFit-Training program, der i 12 lektioner fokuserer på udvikling af moral, emotionel og social kompetence, ansvarsfølelse, adfærdsændringer og kontrol over egen adfærd blandt teenagere i alderen 13 til 19 år. I forhold til en kontrolgruppe viste en quasi-eksperimentel evaluering, at interventionsgruppen efter 6 måneder udviste markant færre adfærdsproblemer end kontrolgruppen (Koglin et al., 2010 i Manuel & Jørgensen, 2013).

Amerikanske erfaringer

Udover indsatserne i Danmark og Tyskland har man i USA haft succes med følgende programmer:

- Life Skills Training
- Promoting Alternative Thinking Strategies
- Positive actions
- Too good for violence
- Connect with kids

Life Skills Training (LST), der er implementeret i alle 50 amerikanske delstater og en lang række lande uden for USA, blev oprindeligt udviklet til at forebygge stof- og alkoholmisbrug, men anlægger et generelt og bredt perspektiv på risikoadfærd. Programmet sigter blandt andet på, at give eleverne redskaber til at modstå gruppepres, tackle angst, udvikle stærkere selvtillid og selvværd og forebygge usunde adfærdsmønstre. Selvom LST egentlig er et misbrugsprogram, har det vist sig effektivt til at forebygge voldelig og antisocial adfærd. Et amerikansk RCT-studie med 41 skoler har påvist betydelige reduktioner i voldelig adfærd hos LST-deltagerne i forhold til en kontrolgruppe (Botvin et al, 2006; Spoth et al, 2008 begge i Przybylski 2008). LST's effektivitet betragtes som stærkt underbygget og programmet figurerer med den højeste karakter på University of Colorado's "Blueprints" liste over evidensbaserede løsninger (Greenwood 2008; Przybylski 2008).

Af andre lignende indsatser kan nævnes et amerikansk-udviklet skoleprogram, Promoting Alternative Thinking Strategies (PATHS), der har til formål at styrke sociale og emotionelle kompetencer samt akademiske resultater for alle skolens børn i alderen 5-12 år. PATHS giver eleverne værktøjer til at løse konflikter fredeligt, tackle følelser på en positiv måde og træffe ansvarlige beslutninger. RCT-studier fra USA og Holland viser, at deltagerne i dette program udviste mindsket aggressiv adfærd og øget selvkontrol end en kontrolgruppe (Kam et al, 2004; Mihalic et al, 2002; Riggs et al, 2006, alle i Bywater & Utting, 2012). Desuden har et studie af den irske version af programmet, Together 4 All, vist, at indsatsen resulterede i bl.a. øget empati, styrkede samarbejdsevner og mindre aggressiv adfærd (Ross et al, under udarbejdelse, i Bywater & Utting, 2012).

Endnu et program med fokus på sociale og emotionelle kompetencer er Positive Action, der har været gennemført i tusindvis af amerikanske skoler. Programmet er rettet mod elever fra børnehaveklassen til high school, og undervisningen består af en lang række korte sessioner, der blander diskussioner, rollespil, lege og sange. Det amerikanske uddannelsesministeriums What Works Clearinghouse har gennemgået evidensgrundlaget for Positive Action og på baggrund af to studier, der lever op til institutionens metodestandarder, konkluderet, at programmet mindsker vold og misbrug samt øger positiv social adfærd (Flay & Allred, 2003, og Flay et al, 2006, i Boccanfuso & Kuhfeld 2011).

Et andet amerikansk program, Too Good for Violence, søger at fremme elevens sociale færdigheder og etablere klare standarder for ikkevoldelig adfærd. Gennem rollespil, kooperative læringslege, gruppeaktiviteter og klassesamtaler trænes eleverne i bl.a. fredelig konflikthåndtering, selvkontrol, at respektere andre og at kommunikere deres følelser. What Works Clearinghouse har fundet ét studie af Too Good for Violence, der lever op til institutionens evidenskrav, og dette indikerer, at programmet har en positiv effekt på deltagernes adfærd, holdninger og værdier (Hall & Bacon, 2005, i Boccanfuso & Kuhfeld, 2011).

Yderligere et program med fokus på social og emotionel læring er Connect with Kids, der ved hjælp af videoer, historier, diskussioner, lege og gruppeaktiviteter søger at fremme positiv adfærd hos elever i alderen 8 til 18 år. What Works Clearinghouse har identificeret et studie af tilstrækkeligt høj metodisk kvalitet, der konkluderer, at Connect with Kids har en positiv virkning på børn og unges sociale adfærd (Page & D'Agostino, 2005, i Boccanfuso & Kuhfeld, 2011).

Opsummerende kan det konkluderes, at forskningen peger på, at universelle, skolebaserede indsatser med henblik på at styrke børn og unges sociale og emotionelle kompetencer har en effekt i forhold til at forebygge antisocial adfærd. To metanalyser giver stærk evidens for, at sådanne indsatser generelt er virkningsfulde, og derudover har en lang række studier underbygget amerikanske programmer som Life Skills Training, Positive Action og Promoting Alternative Thinking Strategies. Endelig viser de danske erfaringer fra Ringstedforsøget, at indsatser, der udfordrer børn og unges forestillinger om jævnaldrenes adfærd, kan mindske antisocial og voldelig adfærd.

Faglige kompetencer

Andre primære forebyggelsesindsatser er rettet mod børn og unges faglige kompetencer. Grundtanken er, at elever, der klarer sig godt i skolen, har større selvtillid og vil opnå bedre muligheder i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Disse programmer betragter altså læsevne og tal-færdigheder som beskyttelsesfaktorer, der mindsker risikoen for kriminalitet senere i livet (Silvestri, 2009).

Ingen af de studier, Rambøll har identificeret, undersøger eksplicit, hvilken effekt faglige kompetenceudviklingsprogrammer har på kriminalitet eller voldelig adfærd. Alligevel medtager flere systematiske reviews sådanne programmer i deres gennemgang af evidensbaserede indsatser mod kriminalitet (Bywater & Utting 2012; Greenwood 2008). Dette skyldes, at det er alment accepteret, at kriminalitet generelt har en klar relation til manglende uddannelse og arbejdsløshed (Christoffersen et al., 2011). Skole- og erhvervsuddannelse anses derfor som en af de allervigtigste beskyttende faktorer for kriminalitet (Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet, 2009), hvorfor en primær indsats, der søger at forbedre børn og unges faglige færdigheder, kan antages at have en kriminalpræventiv effekt på lang sigt.

Et eksempel på et program, der er rettet mod faglige kompetencer, er Success for All. Dette universelle skoleprogram søger igennem kooperativ læring at forbedre elevernes læseevne og talfærdigheder. Et amerikansk RCT-studie fandt, at Success for All havde en positiv effekt på deltagernes læsefærdigheder og med mindske behov for specialundervisning til følge (Borman et al, 2007, i Bywater & Utting, 2012). Ligeledes har et quasi-eksperimentelt studie fra Storbritannien påvist forbedrede læsefærdigheder ved en to-årsopfølgning i forhold til kontrolgruppen (Tracey et al, 2012, i Bywater & Utting, 2012).

Det bredere skolemiljø

Udover indsatser rettet mod den enkelte elev er der også en række forebyggelsesindsatser, som adresserer det bredere skoleklima, herunder undervisningsmiljøet og skolens beslutningsproces. En metaanalyse af 11 typer skolebaserede indsatser har undersøgt, hvilke der var mest effektive til at reducere antisocial adfærd. Én af de tre programtyper, som forfatterne fandt effektive på primært niveau, var undervisning i sociale kompetencer som gennemgået ovenfor – de to øvrige var rettet mod skolens undervisningsmiljø og beslutningsstruktur (Gottfredson et al., 2001 i Ross et al., 2011).

Den første effektive tilgang er at anvende undervisningsformer, der søger at øge elevinddragelsen eller bruge klassestyringsstrategier, hvor eleverne belønnes og sanktioneres afhængig af deres adfærd. Denne form for indsats var i metaanalysen forbundet med en reduktion i antisocial adfærd på 10 pct. i forhold til en kontrolgruppe.

Den anden indsatstype, der blev fundet effektiv i metaanalysen, er at ændre skolens beslutningsproces ved at øge inddragelsen i udarbejdelsen af skolens regler, læringsmiljø og fysiske udformning. Dette består typisk i at involvere elever, forældre og lokalsamfundsborgere i aktiviteter, der bidrager til et mere positivt skoleklima, fx etableringen af en lektiecafé eller et forum, hvor eleverne kan diskutere sårbare emner. Denne type intervention var i metanalysen forbundet med en gennemsnitlig reduktion i antisocial adfærd på 8 pct. i forhold til en kontrolgruppe (Gottfredson et al, 2001, i Ross et al, 2011).

Rambølls forskningsgennemgang viser således, at ikke kun individbaserede skoleindsatser er effektive – også interventioner, der påvirker det overordnede skolemiljø, har vist sig virkningsfulde i at reducere antisocial adfærd, som er en af de centrale risikofaktorer for kriminalitet.

Familierettede indsatser

Nogle skolebaserede indsatser har i stedet for fokus på eleverne fokus på forældrene. I USA er der lavet forsøg med en forældrebaseeret indsats i form af et familieressourcecenter placeret på skolen. Indsatsen er universel, da alle forældre med børn på skolens mellemtrin her kan henvende sig, for at få feedback om barnets skolegang og søge vejledning om unges overgang fra folkeskoleniveau til ungdomsuddannelse. Forældre med yderligere behov kan desuden vælge at deltage i sessioner med fokus på adfærdsrettet træning af forældre færdigheder. Indsatsen viste 4-7 år efter at have haft en positiv effekt på antisocial adfærd blandt skolens børn (Van Ryzin et al., 2012 i Manuel & Jørgensen, 2013)

Indsatser i lokalsamfundet

I syv stater i USA har man afprøvet programmet Communities That Care (CTC). Fokus er på at skabe sund og positiv udvikling blandt lokalområdets unge ved at sikre, at familien, skolen, lokal-

området og jævnaldrende venner kommunikerer fornuftige og klare standarder for social adfærd. Indsatsen kræver således, at hele lokalområdet involveres. Først udvælges ressourcpersoner, som kan blive en del af et lokalområdeudvalg. På baggrund af kvantitative baggrundoplysninger er det udvalgets opgave at identificere, hvilken problemadfærd de unge i området udviser samt hvilke risiko- og beskyttende faktorer, som karakteriserer området. Med dette som udgangspunkt udarbejdes en lokal handleplan for implementeringen af 1-5 evidensbaserede interventioner (kan være både familiebase-rede tilgange, mentorordninger osv.). CTC fungerer altså som en overordnet paraply for igangsættelsen af kriminalpræventive indsatser i området (Hawkins et al., 2012 i Manuel og Jørgensen, 2013). Indsatsen viste sig 5 år efter at have en positiv effekt på selvrappor-teret kriminalitet og adfærdsproblemer blandt unge i området (ibid.).

4.2 Hvad virker ikke

Ud over ovenstående studier som har vist positive effekter på en række forskellige parametre, er der også fundet indsatser, som ikke har vist sig at virke efter hensigten, enten ved slet ikke at have nogen effekt eller ved have en negativ effekt.

Et review af effekten af TV-overvågning i offentlige rum viser, at denne type indsats ikke er effektiv i forhold til forebyggelse af vold og overfald. Eneste undtagelse er dog, at det kan have en effekt i forhold til at forhindre biltyverier i parkeringsanlæg. Tv-overvågning har altså kun effekt i af-lukkede rum og over for særlige former for kriminalitet (Welsh & Farrington, 2008).

Endelig viser et dansk review af kriminalpræventive indsatser, at ud af 16 identificerede indsatser på det primære forebyggelsesniveau evalueret i år 2008-2012 viste kun halvdelen en signifikant positiv effekt (Manuel & Jørgensen, 2013). De indsatser, der ikke virkede, rettede sig ligesom en række af de nævnte indsatser ovenfor mod identitet, attituder, normer, værdier og adfærd blandt børn/unge. Det var derfor svært at identificere, hvilke faktorer som gjorde, at nogle af program-merne virkede og andre ikke. Det eneste, der adskilte dem fra indsatser med positiv effekt, var, at de effektive indsatser varede minimum 16 måneder og havde fokus på barnets ressourcer frem for problemer (Manuel & Jørgensen, 2013). For nærmere detaljer om programmer på primært niveau uden effekt se Manuel & Jørgensen, 2013.

4.3 Hvad mangler vi viden om

Effekten af indsatser i nattelivet

På det primære forebyggelsesniveau mangler der nærmere viden om effekten af forebyggende indsatser i nattelivet. I Odense er der lavet forsøg med primær forebyggelse af vold i nattelivet (Justitsministeriets Forskningsenhed, 2007). Projektet 'Et trygt Odense' bestod af en oplysnings-kampagne henvendt til de unge brugere af nattelivet og deres forældre, samt uddannelse af per-sonalet på barer og diskoteker. Aalborg blev anvendt som kontrolområde i en quasi-eksperimentel evaluering, som overordnet måtte konkludere, at der ikke kunne identificeres en forskel i udviklin-gen mellem interventionsområdet og kontrolområdet, for så vist angår antallet af episoder i og omkring det centralt placerede værtshusmiljø. Dog var der forskel med hensyn til sager af alvorlig karakter, eksempelvis om vold, trusler og andre straffelovsovertrædelser. Der var på dette område en reduktion i antallet af sager i Odense, mens der har været en vækst i Aalborg. Dertil kom en tendens til, at der samtidig skete en mindskning af de hændelser i henhold til politiets døgnrappor-ter, der angår værtshusene. Det tyder således på, at indsatsen har forhindret episoder i at udvikle sig alvorligt, hvorfor der er blevet registreret flere mindre forseelser men færre alvorlige lovover-trædelser.

Et systematisk internationalt review har undersøgt RCT- og quasi-eksperimentelle studier af ind-satser rettet mod at forebygge overforbrug af stoffer og alkohol samt uroligheder i nattelivet (Brennan et al., 2011). Reviewet konkluderer, at der mangler stærke metodiske studier på områ-det, men at uddannelse af personale i barer/på diskoteker om ansvarlig udskænkning af alkohol ser ud til at have en reducerende effekt på vold i nattelivet. Eksempelvis viste et RCT-studie fra Toronto en signifikant reduktion i alvorlige voldelige episoder i nattelivet. Indsatsen indebar en vurdering af, hvilke forhold der i hver enkelt bar kunne fremme risikoen for aggressioner og fysisk vold. Ejeren af baren blev på baggrund heraf opfordret til at overveje ændringer, der kunne mind-ske risikoen for vold. Både ejere og personale af barer/diskoteker deltog desuden i et 3 timers

kursus i, hvordan optræk til voldelige episoder tackles, således at de ikke udvikler sig alvorligt (Graham et al., 2004 i Brennan et al., 2011).

Både internationale og danske erfaringer tyder således på, at uddannelse af personale på barer kan have en reducerende effekt på vold og andre former for kriminalitet i nattelivet, men der er endnu for få gode studier på området til at konkludere, at der er evidens for indsatsstypen.

Forebyggelse af unges involvering i bander

Flere videnskabelige studier har påvist, at børn og unge, der er involveret i bander, har større tilbøjelighed til at begå kriminalitet og udvise voldelig adfærd end børn og unge, der står uden for bandemiljøet (Fisher, 2009a). Især i USA er der stor fokus på primærindsatser, der skal forebygge, at børn og unge bliver involveret i bander. I den forbindelse har Ebsensen m. fl. (2011) offentliggjort en større evaluering af det amerikanske bandeforebyggelsesprogram Gang Resistance Education and Training (G.R.E.A.T.). Programmet, der har til formål at undgå bandemedlemskab og opbygge en positiv relation til de retshåndhævende myndigheder, kører i dag i alle 50 amerikanske delstater og en række andre lande. Indsatsen er skolebaseret og består i, at politibetjente giver 6. og 7. klasseelever undervisning i bl.a. kommunikation, selvkontrol, afvisningsevne og konflikthåndtering. Evalueringen af G.R.E.A.T., der bygger på en tilfældig tildeling af 195 klasser til indsats- og kontrolgrupper, fandt en række statistisk signifikante forskelle: Ved opfølgning et år efter indsatsen havde deltagerne – i forhold til kontrolgruppen – en mere positiv holdning til politiet, en mindre positiv holdning til bander, bedre evne til at modstå gruppepres og mindre sandsynlighed for at være medlem af en bande. Til gengæld kunne evalueringen ikke påvise statistisk signifikante effekter på voldelig og kriminel adfærd (Ebsensen et al., 2011). Selvom evidensgrundlaget for bandeforebyggelsesprogrammer på det primære område fortsat er spinkelt, indikerer evalueringen af G.R.E.A.T., at denne type indsats kan have positive effekter. Ved at styrke deltagerens evne til at modstå gruppepres og mindske risikoen for bandemedlemskab, kan denne type indsats antages at forebygge kriminalitet på længere sigt, men det er endnu en indsatsstype, hvis kriminalpræventive effekt vi mangler viden om.

5. INDSATSER OVER FOR BØRN OG UNGE I RISIKO (SEKUNDÆR FOREBYGGELSE)

I det følgende afsnit præsenteres en række indsatser på sekundært forebyggelsesniveau. Her er indsatserne rettet mod at forhindre eller begrænse opståen af kriminel adfærd, hvorfor målgruppen er børn og unge, som er i risiko for at udvikle eller udviser begyndende kriminalitetsadfærd (Greve et al., 2012). Da de fleste børn/unge i denne gruppe endnu ikke udviser direkte kriminel adfærd, bruges målinger af antisocial eller voldelig adfærd ofte som indikator på indsatsernes effekt (Manuel & Jørgensen, 2013).

I figuren nedenfor fremgår den endelige syntese af litteraturstudiet inden for det sekundære forebyggelsesniveau i form af en forandringsteori, som viser de forskellige indsatstypers mekanismer og effekter. I modellen er kun medtaget indsatstyper, som i internationale studier har vist positiv effekt i forhold til kriminalitetsforebyggelse.

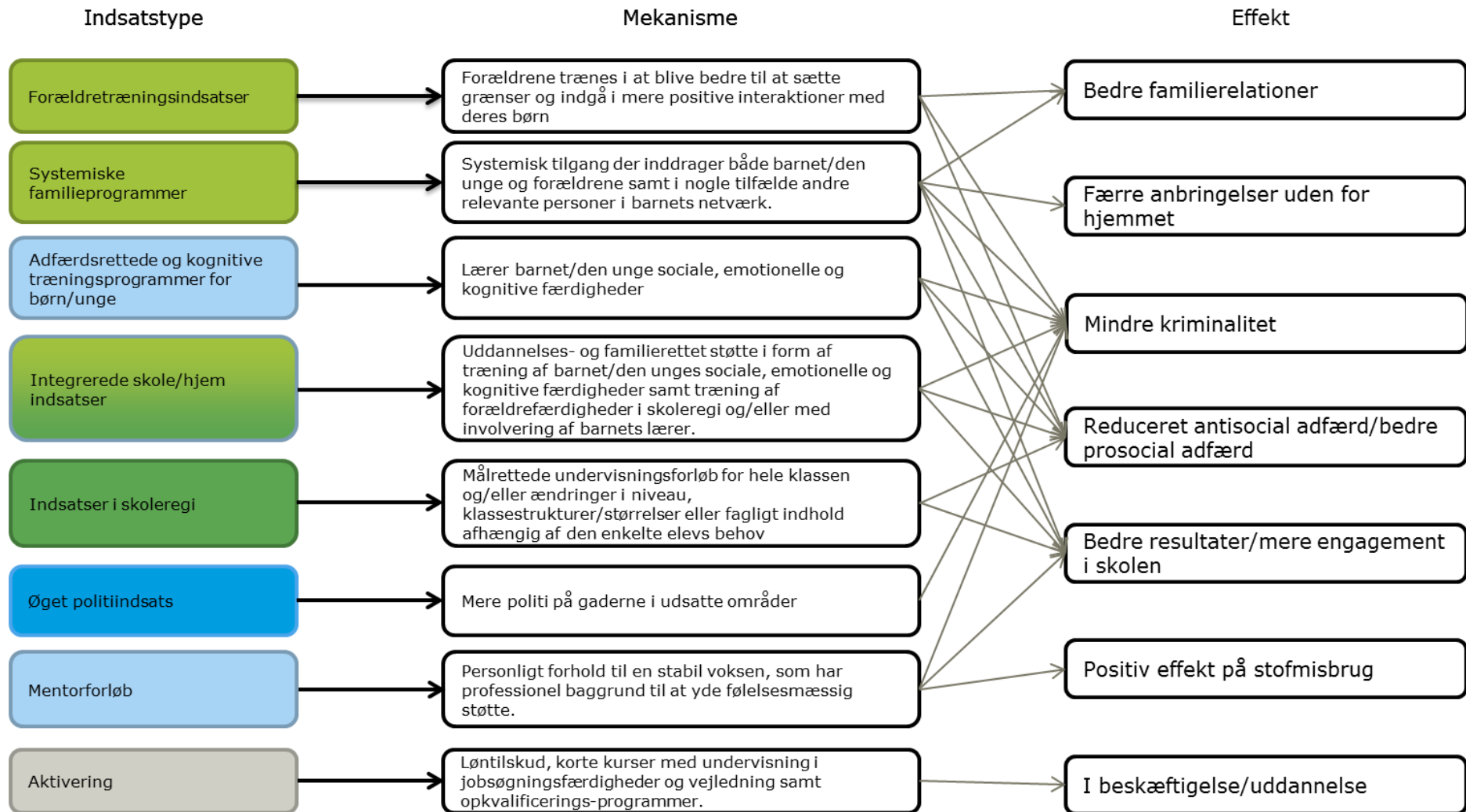
I Danmark anvendes både den tidlige forælderrettede indsats Parent Management Training samt mere systemiske familieprogrammer som Multisystemisk terapi, Funktionel familierapi og Multidimensional Treatment Foster Care. Rambøll har desuden med positive resultater evalueret den danske brug af hhv. børnebehandlingsprogrammet Dinosaurusskolen og forældrebehandlingsprogrammet BASIC, som begge er dele af det evidensbaserede familiebehandlingsprogram De Utrolige År (Rambøll, 2012a). Studier af programmet har desuden vist positive resultater i lande som USA, Norge og England (Przybylski, 2008).

I Danmark har man desuden påvist positive resultater af beskæftigelsesrettede indsatser til udsatte unge, samt forsøg med øget politi på gaden i særlige risikozoner i København (Jørgensen et al., 2010).

Endelig peger studier fra USA på, at træning af barnet/den unges sociale, emotionelle og kognitive kompetencer (Piquero et al., 2010), forskellige indsatser i skoleregi (Mytton et al., 2009) samt mentorordninger (Tolan et al., 2008) har en effekt på anti-social adfærd.

Nedenfor vil de enkelte indsatser blive gennemgået mere detaljeret.

Figur 5-1 Syntese for det sekundære forebyggelsesniveau

Farverne i figuren indikerer forskellige sektorområder. Mørkegrøn = skole, Lysegrøn = familie, Mørkeblå = lokalområdet, Lyseblå = ikke-specifik, Grå = Beskæftigelse

5.1 Hvad virker

Tidlige forældrerettede indsatser

Flere studier peger på, at en tidlig forældrerettet indsats har effekt i forhold til at afhjælpe adfærdsvanskeligheder og dermed forebygge udvikling af kriminel adfærd blandt risikogrupper af børn. Eksempelvis konkluderede et metastudie fra 2009 af 55 RCT-studier, at interventioner som yder adfærdstretning til forældre med børn på 5 år eller derunder i gennemsnit har en positiv effekt på børns adfærdsproblemer (Piquero, 2009). Forældrerettede interventioner har typisk fokus på at yde støtte og træning til forældre, således at de bliver bedre til at tackle opdragelsen af barnet og kan indgå i mere positive interaktioner med barnet (Przybylski, 2008).

Tidlige interventioner kan sætte ind allerede, når en udsat ung mor bliver gravid. Eksempelvis har man i USA gode erfaringer med at udføre hjemmebesøg under graviditeten samt i barnets første to år (Greenwod, 2008). Et af de bedst evaluerede programmer af denne slags er the Nurse Family Partnership, hvor udsatte mødre tilbydes hjælp til at tage sig af deres endnu ufødte og senere nyfødte barn. RCT-studier har påvist, at metoden har en positiv effekt på både mødre og børn, og at børnene i interventionsgruppen efter 15 år havde lavere sandsynlighed for at være blevet sigtet og/eller dømt for kriminalitet end kontrolgruppen (Przybylski, 2008).

I Danmark anvendes forældretræningsprogrammet Parent Management Training Oregon (PMTO). Indsatsen tilbydes til udsatte familier med børn i alderen 4-12 år og bygger på en forståelse af, at barnets problemadfærd er indlært gennem socialt samspil med andre - herunder særligt forældrene. Fokus er derfor på at træne forældrene i at hjælpe deres børn ud af negative handlemønstre, eksempelvis ved at blive bedre til at sætte grænser over for børnene. Metoderne bygger på både systemisk, kognitiv og adfærdsteoretisk tænkning (Przybylski, 2008). Der er endnu ikke foretaget nogen kontrollerede effektmålinger af denne indsats i Danmark, men en række RCT- samt quasi-eksperimentelle studier fra USA har påvist, at programmet har en positiv effekt på forældrefærdigheder og på børns adfærdsproblemer (Przybylski, 2008).

Desuden har man fra England erfaringer med programmet The SPOKES Project målrettet forældre til 6-årige børn. Programmet forløber over 28 uger og fokuserer på at træne forældrefærdigheder både i forhold til at tackle barnets adfærdsvanskeligheder (inspireret af programmet *De utrolige år* - se nedenfor) men også i forhold til at styrke barnets læsefærdigheder. SPOKES er afprøvet på flere skoler i England og viste i et RCT-studie gode resultater i forhold til forældrenes evne til at tackle barnets adfærdsvanskeligheder samt i forhold til børnenes adfærd og læsefærdigheder (Scott et al. 2010). Programmer af denne art har den ressourcemæssige fordel, at kun forældrene og ikke børnene involveres i interventionen (Scott et al., 2010).

Et lignende program fra USA er Triple P, som tilbydes forældre til børn i forskellige aldre helt op til teenagealderen (Bywater & Ussing, 2012). Programmet tilbyder forældrene sessioner med oplæg, videodemonstrationer og diskussioner, ligesom der efter behov tilbydes enkelt- eller gruppekonsultationer (Bywater & Ussing, 2012). Et australsk RCT-studie af Teen Triple P rettet mod unge i alderen 12-16 år påviste færre familiekonflikter, bedre forældrekompetencer og reduktion i depression og angst blandt de unge i interventionsgruppen (Bywater & Ussing, 2012).

Familierettede interventioner

Udover indsatser rettet intensivt mod forældrene, findes også mere systemiske interventioner, der inddrager både barn og forældre og i nogle tilfælde hele barnets netværk. Af denne type er der evidens for virkningen af flere programmer, som alle oprindeligt er udviklet i USA, men i dag bruges i en række lande - herunder Danmark. Der er dog ikke foretaget kontrollerede effektmålinger af programmernes virkning i Danmark, hvorfor amerikanske, engelske og norske resultater i stedet nævnes nedenfor.

Den første af disse er Multisystemisk Terapi (MST). MST er en intensiv familiebehandlingsindsats til unge i alderen 12-17 år med alvorlige adfærdsproblemer (Bywater & Utting, 2012; Przybylski, 2008). Indsatsen løber over 3-5 måneder og tilbyder systemisk og struktureret familierapi med udgangspunkt i adfærdsteoretiske- samt kognitive behandlingsprincipper. Fokus er på at lære den unge hjælp-til-selvhjælp, men indsatsen inddrager hele den unges netværk (familie, omgangskreds, lokalområde) i processen (Przybylski, 2008). Målet er gennem et individuelt tilrettelagt forløb i hjemmet at hjælpe forældrene til at udvikle nye og positive måder at være sammen med deres barn på, samtidig med at styrke barnet/den unges prosociale adfærd og relationer både i og

uden for familien (ibid.). Forskellige studier er kommet med forskellige konklusioner omkring effekten af MST, men generelt peger forskningen på, at MST virker, når metoden implementeres og anvendes hensigtsmæssigt og tilbydes til den rigtige målgruppe (Bywater & Utting, 2012). Amerikanske RCT-studier har således påvist, at MST fremmer den unges prosociale adfærd og resultater i skolen, styrker familierelationer, reducerer sandsynligheden for at blive involveret i kriminalitet og for recidiv blandt allerede kriminelle unge og sikrer færre anbringelser uden for hjemmet (Bywater & Utting, 2012; Przybylski, 2008, Silvestri 2009, Greenwood 2009, Aos S, et al. 2011). Et RCT-studie fra Norge har desuden repliceret de positive resultater i Nordisk sammenhæng (Ogden & Hagen, 2006 i Ross et al., 2011).

En anden anerkendt tilgang er Funktionel Familierapi (FFT). FFT er en kortvarig men intensiv intervention, som i gennemsnit består af 12 sessioner over en periode på 3-4 måneder. Målgruppen er unge i alderen 11-18 år med svære adfærdsproblemer. Selve interventionen har fokus på at skabe positive adfærdsforandringer ved at involvere den unges netværk, herunder især familien. Til sammenligning med MST har FFT mere fokus på familien og mindre på den unges øvrige netværk. Familien hjælpes til at reducere defensive kommunikations- og interaktionsmønstre samt at styrke deres relationer (Bywater & Utting, 2012). RCT-studier fra USA har vist, at FFT reducerer kriminalitet, vold, antisocial adfærd, stof og alkoholmisbrug og sandsynligheden for at blive anbragt uden for hjemmet (Bywater & Utting, 2012; Greenwood, 2008).

En tredje tilgang er Multidimensional Treatment Foster Care (MTFC), som tilbyder midlertidig professionel familiepleje for unge med alvorlige adfærdsproblemer (Greenwood, 2008,). I familieplejen modtager den unge adfærdsrettet behandling og samtidig modtager den unges forældre terapi, der skal forberede dem på at få den unge hjem igen (Bywater & Ussing, 2012; Silvestri et al., 2009). RCT-studier af metoden har vist gode resultater i USA (Greenwood, 2008). Tilsvarende har et RCT-studie fra England vist en reducere af recidiv samt færre og mindre seriøse lovovertrædelser i interventionsgruppen end i kontrolgruppen. Desuden blev dem, som ikke tidligere havde begået lovovertrædelser, taget senere for deres første forbrydelse end gennemsnittet i kontrolgruppen (Bywater & Ussing, 2012).

Opsummerende viser de ovenfor nævnte studier, at systemiske familieprogrammer både kan have en direkte positiv effekt på kriminalitet, men også kan virke beskyttende i forhold til udviklingen af kriminel adfærd ved at afhjælpe familiekonflikter samt anbringelser uden for hjemmet og styrke barnet/den unges prosociale adfærd samt resultater i skolen.

Interventioner rettet mod barnets sociale, emotionelle og kognitive kompetencer

Ud over indsatser målrettet familien, eller den unges netværk, findes ligeledes indsatser, som fokuserer på udviklingen af det enkelte barns kompetencer både i sociale som akademiske sammenhænge. Studier viser nemlig, at karaktertræk som impulsivitet og lav empati blandt børn og unge er risikofaktorer for kriminel adfærd senere i livet (Przybylski, 2008). Derfor retter en del interventioner sig mod at øge udsatte børns sociale, emotionelle og kognitive kompetencer og der er evidens for, at den type af interventioner virker (Boccanfuso & Kuhfeld, 2009; Przybylski, 2008; Ross et al., 2011; Silvestri et al., 2009). Indsatstypen er ikke tilknyttet nogen specifik arena, men kan både indgå som en del af en skolebaseret eller familierettet indsats (Przybylski, 2008). Et meta-studie fra 2003, som inkluderede 135 RCT-studier af forskellige træningsprogrammer med fokus på at opbygge sociale, emotionelle og kognitive færdigheder hos børn og unge i alderen 4-18 år påviste, at interventionsgrupperne i gennemsnit havde 38 pct. større sandsynlighed for at forbedre sig inden for områderne antisocial adfærd, sociale færdigheder og social-kognitive færdigheder end kontrolgrupperne (Lösel & Beelmann, 2003 i Ross et al., 2011). I tråd med dette viste et review af Piquero et al. (2010), at interventioner rettet mod at styrke børns (under 10 år) evne til selvkontrol har en positiv effekt på adfærdsproblemer og ungdomskriminalitet.

Skolebaserede indsatser

Flere studier peger på, at skolebaserede interventioner kan have en positiv effekt på udsatte børn og unges adfærdsproblemer. Dette underbygges af et metastudie af Wilson & Lipsey (2007 i Silvestri et al. 2009), der undersøgte 249 eksperimentelle og quasi-eksperimentelle studier af skolebaserede psykosociale forebyggelsesprogrammer og fandt en gennemsnitlig positiv effekt på aggressiv adfærd og adfærdsproblemer.

Yderligere fandt et metastudie af skolebaserede interventioner rettet mod at reducere aggression, vold, mobning, konflikt og vrede 34 studier, hvor den aggressive adfærd blev væsentligt reduceret

i interventionsgruppen sammenlignet med kontrolgruppen² (Mytton et al. 2009). En nærmere analyse af studierne viste, at forebyggelsesprogrammer, der sigter mod at forbedre barnets relationer eller sociale færdigheder, er mere effektive end programmer, der specifikt retter sig mod at forbedre barnets reaktioner i særligt provokerende situationer. Resultaterne var de samme for børn i folkeskolen og for unge på ungdomsuddannelserne og på tværs af køn (Mytton et al. 2009).

Et tredje metastudie har undersøgt eksperimentelle studier af forskellige typer af skolebaserede indsatser (Gottfredsen et al., 2001 i Ross et al., 2011). Studiet konkluderer, at reorganisering af undervisningen kan reducere adfærdsproblemer i skolen blandt udsatte børn og unge. Reorganisering involverer ændringer i niveau, klassestrukturer/størrelser eller fagligt indhold, således at skolemiljøet bliver mere relevant og bedre til at møde den enkelte elevs behov (Przybylski, 2008). Metastudiet viste, at metoden i gennemsnit reducerede kriminel adfærd med 17 pct. (Gottfredsen et al. 2001 i Ross et al., 2011).

Af konkrete interventioner på klasseniveau findes et teaterbaseret voldsforebyggelsesprogram udviklet i USA (Zucker et al., 2010). Der er ikke evidens for interventionen, men en quasi-eksperimentel evaluering viser positive resultater. Gennem teaterinspirerede improvisationsøvelser får eleverne i udsatte områder behandlet emner som beslutningstagning, konfliktløsning, problemløsning og kontrol af impulsiv adfærd. Resultatet var øget prosocial adfærd, mindre aggressiv adfærd samt bedre koncentration og engagement i skolen (Zucker et al., 2010).

De fleste skolebaserede indsatser på sekundært forebyggelsesniveau adresserer således barnet/den unges adfærd og de ovenstående studier peger på, at dette kan have en effekt i forhold til at udvikle barnet/den unges adfærd i en mere prosocial retning. Dog peger et nyere dansk litteraturreview, som har analyseret 56 effektstudier af kriminalpræventive indsatser, på, at skolebaserede indsatser relativt set ikke er den type af præventiv indsats, der viser bedst effekt for unge i alderen 12-17 år. Således havde kun en tredjedel af de undersøgte skolebaserede indsatser en effekt, hvorimod integrerede interventioner, der fokuserer på flere aspekter af barnet/den unges liv samt familierettede indsatser havde effekt i henholdsvis 63 og 57 pct. af tilfældene (Manuel & Jørgensen, 2013).

Integrerede skole-hjem indsatser

Et eksempel på en integreret tilgang er indsatser, som foregår i skoleregii, men integrerer indsatser på tværs af fx familien, skolen og lokalsamfundet i udsatte områder.

Et eksempel på et sådan tilgang er De Utrolige År (DUÅ), som består af forskellige programmer, som er målrettet barnets forældre, barnet selv og dets lærere. Programmet er oprindeligt udviklet i USA, men bruges i dag i Danmark. Fokus er på at træne forældrene i at monitorere og disciplinere barnets adfærd på en ikkevoldelig måde, samt øge forældrenes engagement i barnets skolegang (Piquero, 2009). Programmerne kan både anvendes forebyggende for børn i udsatte positioner og som behandlingsprogrammer rettet mod børn med betydelige adfærdsproblemer. Københavns Kommune har afprøvet forældreprogrammet BASIC, som er et gruppebaseret undervisningsforløb over 18-22 uger og rettet mod forældre til børn i alderen 3-6 år. Rambøll har fortaget yderligere kvalitativ dataindsamling, samt analyseret de kvantitative resultater fra den landsdækkende DUA-evaluering specifikt med fokus på resultaterne fra København. Evalueringen viser, at DUÅ har skabt positive resultater for de børn og forældre, som indgår i evalueringen. Således ses der en positiv udvikling mellem før- og eftermålingen for børn som følge af forældrenes deltagelse i programmet. Konkret udvikler børnene sig i retning af "normalbefolkningen" for så vidt angår børnenes problemadfærd, deres psykiske og sociale vanskeligheder og deres sociale kompetencer i samspillet med omverdenen (Rambøll, 2012a).

Programmet har ligeledes i USA vist gode resultater i forhold til at afhjælpe børns adfærdsproblemer samt fremme forældrenes mestring af ikkevoldelige opdragelsesmetoder (Przybylski, 2008). Et næsten identisk program SAFEchildren er afprøvet i Chicago, USA og påviste i et RCT-studie ligeledes positive effekter på forældrenes engagement i børnenes skolegang, samt børnenes adfærd og resultater i skolen (Henry et al., 2012)³.

Nordamerikanske erfaringer

² Ingen af de i alt 56 studier som metastudiet identificerede målte på effekt i forhold til voldelig adfærd (Mytton et al. 2009).

³ Hertil skal det dog nævnes at samme positive resultater ikke kunne replikeres da interventionen udførtes af lokalt sundhedspersonale i stedet for universitetsuddannet personale (Henry et al. 2012)

Udover De Utrolige År som anvendes i Danmark, har man i USA og Canada haft succes med følgende multirettede programmer:

- The Montreal Preventive Treatment Program
- Families and School Together
- Fast Track Intervention
- The Chicago Child-Parent Center Preschool Program.

The Montreal Preventive Treatment Program (PTP) yder træning til udsatte drenge mellem 7 og 9 år i at opbygge selvkontrol og andre prosociale færdigheder. Samtidig bliver deres forældre trænet i forældrefærdigheder og endelig modtager barnets lærer støtte til bedre at tackle drengens adfærdsproblemer i klasseværelset (Vitaro et al. 2012). Det unikke ved programmet er, at screeningen allerede finder sted i børnehaven, hvorefter indsatsen hurtigt sættes ind. Et omfattende canadisk RCT-studie, som forløb over 10 år, viste, at drengene i en alder af 15 år udviste færre adfærdsproblemer, havde mindre sandsynlighed for at have begået kriminalitet, være i en bande eller at have venner, som var blevet arresteret. De havde også mindre sandsynlighed for at have problemer i skolen og have et alkohol- eller stofmisbrug end kontrolgruppen (Przybylski 2008:94).

Fast and School Together (FAST) programmet findes til forskellige aldersgrupper og består af forskellige indsatser så som træning af forældrefærdigheder og strukturerede fritidsaktiviteter i lokalområdet for de unge. Flere amerikanske RCT-studier har påvist, at FAST forbedrer de unges resultater i skolen og deres opførsel i klasseværelset (Bywater & Ussing, 2012).

Fast Track Intervention (FTI) er en længerevarende intervention, som strækker sig fra 1. til 10. klasse med forskellige fokusområder afhængig af barnets/den unges alder. Programmet består af multiple komponenter så som træning af forældrefærdigheder, træning af læsefærdigheder og sociale færdigheder samt støttegrupper for både børn og forældre. Et amerikansk RCT-studie fra 2010 påviste, at interventionsgruppens risiko for arrest var 71 pct. af kontrolgruppens risiko. For de unge, der ikke tidligere havde været arresteret, nedsatte det desuden risikoen for overhovedet at blive arresteret (Conduct Problems Prevention Research Group 2010).

Endelig er der vist gode resultater med skolebaserede indsatser, som sætter ind allerede i førskolealderen (Przybylski 2008: 35). Et eksempel på dette er the Chicago Child-Parent Center Preschool Program, som yder uddannelses- og familierettet støtte til børn og forældre i udsatte områder fra børnene er 3-4 år og op til seks år frem (Reynolds 2010). I forhold til uddannelse arbejdes der især med læse- og skrivefærdigheder både på individuelt og gruppeniveau. Et amerikansk quasi-eksperimentelt studie har påvist, at programmet ved at styrke barnets kognitive såvel som non-kognitive evner medførte, at interventionsgruppen i en alder af 24 år havde en bedre uddannelse og mindre kriminell adfærd sammenlignet med kontrolgruppen (Reynolds et al. 2010).

Flere forskellige integrerede skole-hjem indsatser har således vist gode resultater i forhold til at afhjælpe adfærdsproblemer blandt børn og unge. Dette stemmer godt overens med resultaterne fra et nyere dansk litteraturreview, som konkluderer, at indsatser, der på samme tid fokuserer på flere forskellige aspekter af den unges liv, har størst sandsynlighed for at have en positiv effekt (Manuel & Jørgensen 2013).

Beskæftigelse

Beskæftigelse og uddannelse er som tidligere nævnt velkendte beskyttelsesfaktorer mod kriminelle handlinger, hvorfor det også er relevant at se på, om der er positive erfaringer med at give målrettede beskæftigelsesindsatser over for udsatte unge.

På området for beskæftigelse er der foretaget ét dansk review af, hvilken effekt indsatser som ansættelse i løntilskud, korte kurser med undervisning i jobsøgningsfærdigheder og vejledning og opkvalificeringsprogrammer har på udsatte unges, i alderen 16-25 år, beskæftigelse. Sådanne studier er relevante, fordi ledighed ikke kun har negative beskæftigelseskonsekvenser, men også kan føre til sociale og økonomiske problemer, som kan lede den unge ud i kriminell adfærd (Jensen, 2012). Reviewet fandt dog kun få indsatser, som var direkte målrettede udsatte unge. På baggrund af de identificerede studier fandt reviewet moderat evidens for, at programmer med løntilskud kan hjælpe de unge ud af kontanthjælp og over i beskæftigelse på lang sigt. Der var også moderat evidens for, at korte kurser med elementer af undervisning i jobsøgningsfærdigheder og vejledning kan være virkningsfulde, mens opkvalificeringsprogrammer i arbejdsmarkedsregi ikke ser ud til at skabe positive effekter (Jensen, 2012).

Øget politiindsats i lokalområdet

Nogle områder er kendte for at være "hot spots" områder, dvs. særlige risikozoner for kriminalitet. I sådanne områder i USA og i Danmark er der lavet forsøg med en universel intervention i form af øget politi på gaden. Denne form for forebyggelse betegnes "situationel", da den har som mål at ændre de unges mulighed for at begå kriminalitet i disse områder i kraft af politiets tilstedeværelse.

I Californien sammenlignede man effekten af en målrettet risikobaseret politiindsats med effekten af den traditionelle politiindsats, der blev ydet (Weisburd et al., 2008). Efter to års indsats var der dog ingen signifikant forskel på den selvrapporterede kriminalitet i indsatsområderne sammenlignet med kontrolområderne (ibid.). Kvaliteten af studiet er dog lav, hvilket gør det svært at konkludere noget generelt om politiindsatsers effekt på baggrund heraf.

Studier af højere metodisk kvalitet er foretaget i Lowell, Massachusetts i USA og i København. I Lowell viste et RCT-studie, at en øget politiindsats havde en positiv effekt på antallet af røverier og indbrud i indsatsområderne i forhold til kontrolområderne (Braga et al., 2008). I København viste et quasi-eksperimentelt studie en signifikant positiv effekt på antal voldsepisoder i nattelivet i indsatsområderne på de nætter, hvor politiet satte ind, sammenlignet med nætter, hvor politiet havde planlagt en indsats men måtte aflyse den (Jørgensen, 2010). De to studier peger således på, at politiets tilstedeværelse i udsatte områder kan have en positiv effekt på kriminalitet.

Mentorprogrammer

Mentorprogrammer er baseret på ideen om, at en positiv relation til en voksen kan virke som en beskyttende faktor for den udsatte unge. Et mentorforløb tilbyder den udsatte unge en stabil person, som møder den unge fordomsfrit og tilbyder direkte støtte og opmuntring i form af eksempelvis lektiehjælp eller hjælp med jobansøgninger eller mere indirekte støtte ved at fungere som rollemodel (Berry et al. 2009; Bywater & Ussing 2012; Ross et al. 2011). Indtil videre har studier af sådanne ordninger givet forskellige resultater (Ross et al. 2011).

En quasi-eksperimentel evaluering af et coaching-forløb med mentorordning fra USA viste, at interventionsgruppen fik bedre selvværd, reduceret anti-social adfærd samt udviste øget engagement i uddannelse/beskæftigelse i forhold til kontrolgruppen. Deres kriminelle adfærd var dog ikke signifikant reduceret i forhold til kontrolgruppens (Berry et al. 2009). Et metastudie fra 2008, som inkluderede 18 studier viste, at mentorordninger i gennemsnit fører til en reducere i kriminel aktivitet på 10 pct., men metastudiet sår tvivl om, hvorvidt de inkluderede studier var af tilstrækkelig kvalitet til at kunne konkludere, at metoden virker (Jolliffe & Farrington, 2008).

Mere positive resultater er dog fundet ved et RCT-studie af programmet Big Brothers Big Sisters of America Mentoring Program fra USA, der påviste en reduktion i interventionsgruppens voldelige adfærd og problemer med druk og stoffer i forhold til kontrolgruppen (Bywater & Ussing 2012). Desuden konkluderede Tolan et al. (2008) i en metaanalyse, at mentorordninger har en positiv reducerende effekt på kriminalitet, overfald, stofmisbrug og faldende skoleaktivitet. Der er således generel evidens for, at mentorprogrammer virker, selvom resultaterne af de enkelte studier ikke er entydige (Ross et al. 2011).

5.2 Hvad virker ikke

Som tidligere beskrevet, er der i den samlede forandringsteori over indsatser på det sekundære forebyggelsesniveau kun medtaget studier, som har vist en positiv effekt. Dog er det ligeledes relevant at se på, hvilke interventioner der ikke har vist sig effektive, eller måske i værste fald har haft den modsatte effekt.

Et review fra 2011 peger eksempelvis på, at der ikke kan påvises nogen kriminalpræventiv effekt af amerikanske indsatser rettet mod at støtte unge under udsusning fra institution/plejefamilie til selvstændigt voksenliv (Everson-Hock et al., 2011). Ét studie viste endda, at interventionsgruppen havde en marginal større tendens til at overtræde loven end kontrolgruppen.

Ligeledes viste indsatsen Strategies to Success i USA, som skulle støtte unge i at vende tilbage til deres normale skole efter et forløb på en specialskole, sig at have en kontraeffekt. Efter et individuelt tilrettelagt forløb med tildeling af en personlig støtteperson, som skulle styrke den unges

kompetencer og guide ham/hende i transitionsperioden, havde de unge i interventionsgruppe en forhøjet risiko for igen at blive smidt ud af skolen, især det første år efter indsatsen (Wolf & Wolf 2008 i Manuel & Jørgensen, 2013).

Et andet amerikansk studie undersøgte programmet 4-H Mentoring/Youth and Families with Promise (YFP). Programmet er målrettet udsatte unge i alderen 10-14 år, som får tildelt en mentor sideløbende med, at de deltager i 4-H aktiviteter og familieaftener rettet mod at styrke familiens relationer. Programmet er således multimodalt og kombinerer familien som indsatsområde med mentorordning og superviserede fritidsaktiviteter. Efter 20 måneder havde programmet hverken effekt på skoleresultater, familierelationer eller kriminalitet (Pulin & Orchowsky, 2012).

I USA har de desuden forsøgt at tage kontakt til unge, der besøger en skadestue og om hvem det er registreret, at de har været involveret i sager om vold og alkohol inden for det seneste år. De unge tilbydes 35 minutters snak med en socialarbejder eller 35 minutters brug af et interaktivt computerprogram med fokus på positive kognitive forandringer. Et RCT-studie kunne dog ikke påvise positiv effekt ved nogen af delene (Walton et al., 2010 i Manuel & Jørgensen, 2013).

Desuden viser et amerikansk RCT-studie, at det at flytte familier, der bor i almene boliger, ud af områder med høj fattigdom og ind i områder med lav fattigdom ikke er nok til at reducere adfærdsproblemer blandt børn og unge. Dette skyldes højst sandsynligt at familiens interne problemer flytter med (Leventhal & Dupere, 2011 i Manuel & Jørgensen, 2013).

Endelig peger den evidens, som Rambøll har identificeret på, at indsatser, der bygger på kontrol, disciplinering og afskrækkelse er de mindst effektive til at forebygge kriminalitet (Carpelan et al. 2008). Et omfattende metastudie konkluderer således, at denne type indsatser i bedste fald er ineffektive og i værste fald kan føre til øget kriminalitet (Lipsey, 2009 i Ross et al., 2011). En mulig årsag til dette er at ingen af de disciplinerende indsatser adresserer de unges problemer eller behov. Et eksempel på en sådan indsats er de såkaldte Bootcamps hvor unge mennesker lærer militærinspireret disciplin (Ross et al., 2011). Et andet eksempel er nultolerance-programmer, der er vidt udbredte på amerikanske skoler. Disse programmer går ud på, at selv mindre regelovertrædelser straffes hårdt, eksempelvis med bortvisning fra skolen (Silvestri et al., 2009). Studier har vist, at nultolerance-programmer er forbundet med øget kriminalitet i lokalsamfundet, forværring af problemer i skolen og større frafald (Peterson et al., 2001 i Silvestri et al., 2009). Også programmer som 'Scared Straight', hvor unge vises rundt i fængslerne for at blive afskrækket fra at begå kriminalitet har vist sig at have en direkte negativ effekt, da nogle unge finder miljøet i fængslet dragende og gør de indsatte til rollemodeller (Lipsey 2009 i Ross et al., 2011).

5.3 Hvad mangler vi viden om

På flere områder inden for det sekundære forebyggelsesområde mangler der stadig evidensbaseret viden om, hvad der virker. Det betyder, at det er indsatstyper, hvor der ikke er et tilstrækkeligt evidensgrundlag til at konkludere, om indsatsen er effektiv eller ej. Dog er studierne værd at medtage i en litteraturgennemgang som denne, da studierne kan være med til at give en indikation af, hvor udviklingen er på vej hen.

Hindring af banderekuttering

Involvering i bandemiljøer er ofte forbundet med kriminel adfærd (Fisher et al., 2009a). Det er derfor relevant at undersøge, hvorvidt det er muligt at gribe ind og forebygge, at udsatte unge optages i bander. Det er dog et område, som der mangler evidensbaseret viden omkring.

Således forsøgte Fisher et al. (2009a) at undersøge, hvorvidt kognitive adfærdsinterventioner for børn og unge i alderen 7-16 år kan forebygge involvering i bander. Men det var ikke muligt at finde nok studier af høj metodisk kvalitet til at foretage et systematisk review på området. Det samme gjorde sig gældende i forhold til, hvorvidt programmer, der hjælper den unge i uddannelse/beskæftigelse, virker forebyggende i forhold til optag i bander (Fisher et al., 2009b).

Superviserede fritidsaktiviteter

Tanken bag superviserede fritidsaktiviteter er, at man ved at tilbyde de unge deltagelse i prosociale aktiviteter efter skole kan reducere den tid, de bruger på anti-socialt samvær med jævnaldren-

de. Således kan denne form for intervention, ligesom øget politi i gaden, siges at være situationel. Den ændrer de unges mulighed for at begå kriminalitet. Det kan også give unge, som måske har vanskeligheder i skolen, muligheder for at vise deres styrker/kompetencer på andre områder og således være en udviklende intervention (Ross et al., 2011). Studier har dog vist, at den slags indsatser kan have en kontraeffekt, da samværet med andre udsatte unge i nogle tilfælde kan føre til øget kriminel adfærd (ibid.). Det er derfor vigtigt, at fritidsaktiviteter ikke kun tilbydes som et sted for udsatte unge at mødes, men at aktiviteterne er superviserede af professionelle voksne.

Et RCT-studie af Cross et al. (2009) viste, at deltagelse i superviserede fritidsaktiviteter 3 dage om ugen kun medførte en halv dags mindre usuperviseret socialisering for de unge og at interventionen ikke førte til en signifikant reduktion af problemadfærd (Cross et al., 2009). Evalueringer af andre programmer har dog vist mere lovende resultater. Således viste en quasi-eksperimentel evaluering af LA's BEST After-School Enrichment program, der tilbyder lektiehjælp, fritidsaktiviteter og sund mad til børn mellem 5 og 12 år, at 93 pct. af deltagerne havde holdt sig uden for kriminalitet mod 88 pct. i kontrolgruppen (Ross et al., 2011). Et systematisk review af studier, som undersøgte effekten af superviserede fritidsaktiviteter, fandt kun 3 studier af en kvalitet, som kunne analyseres, som dog alle påviste en positiv effekt på adfærdsproblemer og kriminalitet (Welsch, 2003 i Silvestri et al., 2009). Resultaterne omkring superviserede fritidsaktiviteter er således stadig begrænsede og ikke entydige, men peger i retning af, at det kan have en positiv effekt på adfærdsproblemer og kriminalitet. Desuden mangler der gode studier af, hvorvidt deltagelse i sport og fysiske aktiviteter kan føre til positive forandringer for udsatte unge (Silvestri et al., 2009).

De vedvarende effekter af tidlige indsatser

Kun få studier har undersøgt, hvilke langvarige effekter tidlige interventioner har. Et metastudie fra 2011 fandt således kun 9 RCT- og quasi-eksperimentelle studier, som fulgte interventionsgruppen helt op til voksenalderen (Dekovic et al., 2011). Metastudiet konkluderer, at interventioner i 0-12 års alderen på både primært og sekundært forebyggelsesniveau kan hjælpe børns liv i en mere positiv retning, fx ved at forøge chancerne for, at de unge kommer i uddannelse/beskæftigelse, men den gennemsnitlige effekt på kriminel adfærd er ikke stærk nok til at konkludere, at tidlige interventioner virker forebyggende mod kriminalitet i voksenalderen. Dog ved man, at uddannelse og beskæftigelse er vigtige beskyttelsesfaktorer for at forhindre kriminalitet både hos unge og voksne (Brazier et al., 2010), hvorfor man ikke kan udelukke, at det i en samlet kontekst kan virke beskyttende mod kriminalitet.

6. INDSATSER OVER FOR KRIMINELLE BØRN OG UNGE (TERTIÆR FOREBYGGELSE)

I dette afsnit beskrives nærmere de indsatser og mekanismer, som er målrettet et tertiært forebyggelsesniveau. Den tertiære forebyggelse forbindes med en målrettet indsats med sigte på risikoen for tilbagefald, udvikling eller forværring af kriminalitetsadfærd hos individer, der allerede har udviklet problemer af denne art (Greve et al., 2012).

I figuren nedenfor fremgår den endelige syntese af litteraturstudiet inden for det tertiære forebyggelsesniveau i form af en forandringsteori bag virkningsfulde indsatser og mekanismer, som i internationale studier har påvist positive effekter i forhold til kriminalitet.

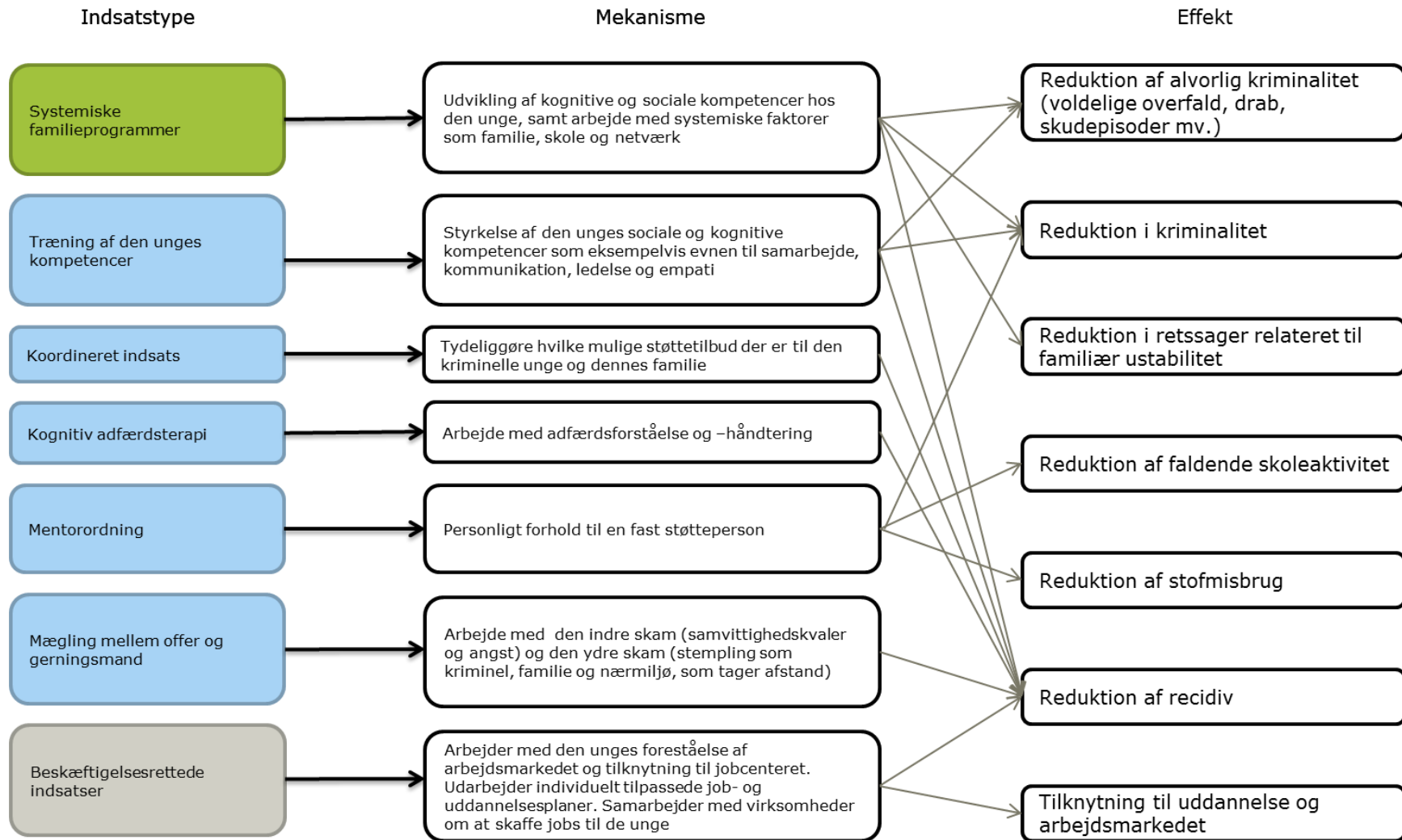
Udover systemiske familieprogrammer, som har vist sig at have effekt både på sekundært og tertiært forebyggelsesniveau, er de øvrige indsatser på tertiært niveau typisk ikke sektor-specifikke men rettede mod den unges adfærd og kompetencer.

I Danmark har man især haft succes med beskæftigelsesrettede indsatser (Rambøll, 2012b). I Sverige har man desuden påvist positive effekter på recidiv ved forsøg på mægling mellem offer og gerningsmand (Sehlin, 2009).

Derudover har man i USA gode erfaringer med mentorordninger (Tolan et al., 2008) og træning af kompetencer, som gør den unge bedre i stand til at mestre sit eget liv (Lancaster et al., 2011 i Manuel & Jørgensen, 2013), kognitiv adfærdsterapi (Lipsey et al., 2008), samt koordinering af indsatser, der tydeliggør over for den unge og hans/hendes familie, hvilke mulige støttetilbud der er (Lattimore et al., 2010).

Nedenfor vil de enkelte indsatser blive gennemgået mere detaljeret.

Figur 6-1 Syntese for det tertiære forebyggelsesniveau

Farverne i figuren indikerer forskellige sektorområder. Lysegrøn = familie, Lyseblå = ikke-specifik, Grå = Beskæftigelse

6.1 Hvad virker

Systemiske familieprogrammer

Systematiske familiebaserede programmer målrettet unge, som allerede har kriminel adfærd, har gennem flere studier vist sig effektfulde.

Et svensk litteraturreview fra 2008 konkluderer, at familierettede indsatser sammenlignet med individrettede tilgange er den form for indsats, der mest konsekvent ser ud til at have en positiv effekt på kriminelle unge (Carperlan et al., 2008). Herunder ved vi, at nogle af de familiebaserede programmer, som anvendes i Danmark og virker på sekundært niveau, også har en effekt på tertiært niveau. Det gælder eksempelvis for programmet MST. I et RCT-studie af MST's effekt på unge i USA, der havde været arresteret minimum to gange, blev deltagerne opdelt i to grupper, hvoraf den ene gruppe fulgte MST programmet og den anden fik individuel terapi (IT). Ved opfølgningen ca. 22 år efter behandlingen havde 34,8 pct. af de MST-behandlede deltagere begået mindst én forbrydelse, mens det tilsvarende tal for IT-behandling var 54,8 pct. Sandsynligheden for recidiv til voldelig kriminalitet var 4,08 gange højere for IT, mens sandsynligheden for recidiv til ikkevoldelig kriminalitet var 1,97 gange højere for IT end for MST. Studiet finder derfor, at MST-programmet ligeledes er anvendeligt målrettet unge, som allerede har begået kriminelle handlinger (Sawyer & Borduin, 2011). Samme positive resultater er i USA fundet for programmet FFT. Eksempelvis viste en amerikansk metaanalyse af Aos et al. (2006 i Przybylski, 2008) udført på baggrund af 7 evalueringer af FFT, at FFT i gennemsnit reducerede recidiv blandt kriminelle unge med 16 pct.

Desuden har programmet Family Integrated Transition målrettet unge kriminelle, som står til at skulle løslades i USA, vist sig at have positiv effekt på recidiv. Programmet tager både fat i den unges reintegration i samfundet, samt psykiske problemer og eventuelt stofmisbrug. Familien involveres i programmet allerede to måneder inden den unge løslades. I de følgende fire måneder tilbydes familien og den unge støtte og terapi med særligt fokus på at motivere både den unge og familien til at gennemføre programmet. Desuden gives der undervisning i konsekvenserne af stofmisbrug og der tilrettelægges en individuel plan for, hvordan den unge skal komme ud af sit misbrug (Aos et al., 2011).

Uddannelse og beskæftigelse

Som tidligere nævnt er uddannelse og beskæftigelse en vigtig beskyttelsesfaktor, der mindsker risikoen for udvikling af kriminel adfærd. I den forbindelse peger internationale erfaringer på, at uddannelse af kriminelle unge har størst effekt, hvis det sker som led i en multimodal intervention, der udover at fremme de unges faglige kompetencer også fokuserer på at fremme de unges sociale adfærd og mindske et eventuelt misbrug (Braizer et al., 2010).

I dansk sammenhæng er der flere projekter, som sigter mod at få unge kriminelle i beskæftigelse. Ofte i disse projekter starter indsatsen op under afsoning, men fortsættes efter løsladelse, eller sker i tæt kontakt med de institutioner som efter afsoning skal hjælpe den unge videre. For de fleste af disse indsatser er der foretaget evalueringer og enkelte tilfælde registerbaserede effekt-evalueringer.

Der findes flere arbejdsrelaterede projekter inden for Kriminalforsorgens regi. Blandt disse hører projekt "Vilijob" og andre arbejdsmarkedsprojekter, der blev gennemført i samarbejde mellem Kriminalforsorgen i Frihed og Københavns Kommune. Tiltaget rettede sig mod unge, der var under tilsyn af Kriminalforsorgen, og som havde ingen eller ringe tilknytning til arbejdsmarkedet. Målgruppen var unge op til 25 år med anden etnisk baggrund end dansk. Projektet bestod af et nigers forløb med bl.a. undervisning i kognitiv færdighedstræning, et samtaleforløb med en socialrådgiver og en psykolog og hjælp med at søge og bevare et job. En evaluering viser, at halvdelen af de unge er i fast arbejde halvandet år efter projektets start, at syv pct. er i gang med en uddannelse og 10 pct. er under revalidering (Clausen et al., 2009).

Et andet projekt, Job Uddannelse Fritid (JUF), tager udgangspunkt i unge, der afsoner på en af Kriminalforsorgens pensioner (et ophold på en pension vil ofte være en del af udslusningen til samfundet i den sidste del af en afsoning, hvor fokus især er på at skabe tilknytning til samfundet

uden for regi af Kriminalforsorgen). Projektet omfatter et 40-dages program med i alt 80 moduler samt fire ugers praktikophold og der indgår fx træning i problemløsning med baggrund i den kognitive metode, kulturelle oplevelser, træning i almindelig daglig livsførelse, informationer om samfund, erhvervsorientering, intensiv arbejdstrening i pensionens drift, samarbejdsture med praktiske øvelser samt tilbud om psykologhjælp. En opgørelse viser, at mere end halvdelen af deltagerne er kommet i arbejde eller har påbegyndt en uddannelse under praktikperioden eller umiddelbart efter løsladelsen (Clausen et al., 2009).

I august 2010 startede projektet Job og Uddannelse for Varetægtsfængslede Unge (JUVU), der er et samarbejdsprojekt mellem Københavns Kommune og Københavns Fængsler. Projektet er målrettet 18-24-årige unge, der er varetægtsfængslet i de københavnske fængsler, og sigter mod at udvikle nye former for og metoder i samarbejdet mellem Københavns Fængsler og Jobcenter København samt mindske tilbagefald til kriminalitet. Indholdet består af motivation og afklaring i forhold til uddannelse og arbejde via afholdelse af to til tre jobplansamtaler, rådgivning om, hvordan gældsættelse m.v. undgås i relation til afsoning og kompetenceudviklingsaktiviteter, herunder kurser i almene socialiseringsfærdigheder. En evaluering af JUVU viser, at de succeskriterier, der er sat i forhold til antal deltagere og disses forløb, er nået. Det gælder blandt andet, at mindst 50 pct. af de unge, der har modtaget tilbuddet, og som løslades, fremmøder hos deres kontaktperson i Jobcentret, på uddannelsesinstitutionen eller lignende efter løsladelse fra varetægtsfængslingen, samt at mindst 25 pct. af de unge, som er fremmødt efter varetægtsfængslingen, er fastholdt i positiv kontakt med Jobcentret efter tre måneder fra løsladelsen og ikke er vendt tilbage i varetægtsfængsling. Der indgår ikke konkrete recidivmålinger i rapporten men evalueringen peger på, at en koordinerende indsats kan hjælpe den unge med at fastholde en plan for uddannelse/beskæftigelse og derved kan indsatsen virke beskyttende i forhold til kriminel adfærd (Windfeldt, 2012).

Yderligere kan nævnes projektet High:five, som samarbejder med virksomheder med henblik på at få unge kriminelle i beskæftigelse. Samtidig skal projektet forsøge at ændre holdningen til straffeattester og etablere et velfungerende samarbejde mellem politiet, kriminalforsorgen, kommunerne og andre interessenter. Overordnet set viser en registerbaseret effektevaluering af High:five, at indsatsen førte til en stærkt reduceret sandsynlighed for tilbagefald til kriminalitet. For de målgrupper, der allerede har en dom, er det mellem 27 og 30 pct., der får en dom igen inden for det første år efter start i High:five. Sammenlignes der med tilsvarende kontrolgrupper, er sandsynligheden for tilbagefald 54 pct. til 63 pct. mindre, hvilket må anses som en betydelig reduktion. I forhold til uddannelse og beskæftigelse er resultaterne mere forskellige. High:five henvender sig til tre målgrupper: Målgruppe 1) er kendt af politiet, men endnu ikke dømt for lovovertrædelser, målgruppe 2) har begået småkriminalitet og har derfor en plettet straffeattest, og målgruppe 3) afsoner eller har netop afsonet en fængselsstraf. Grupperne har i året efter starten i High:five en gennemsnitlig selvforsørgelsesgrad på mellem 55 og 70 pct.; dvs. at målgruppen samlet set har været selvforsørgende hhv. 55 pct. (målgruppe 2), 59 pct. (målgruppe 3) og 70 pct. (målgruppe 1) af tiden i det første år efter etableringen af job- eller uddannelsesmatch. Det er dog kun for målgruppe 3, dvs. unge, der er kommet ind i projektet i forbindelse med afsoning af en dom, at selvforsørgelsesgraden er større end en sammenlignelig kontrolgruppe (Rambøll, 2012b).

Flere danske evalueringer peger således på, at beskæftigelsesrettede indsatser både kan hjælpe den unge i uddannelse/beskæftigelse og har en positiv effekt på recidiv.

Kognitiv adfærdsterapi

Kognitiv adfærdsterapi arbejder med at lære den unge kriminelle at forstå sin motivation for og konsekvenserne af sin adfærd samt lære nye måder at kontrollere sin adfærd på.

Et større systematisk review identificerede 56 RCT- og quasi-eksperimentelle studier af kognitive behandlingsindsatser og konkluderede, at kognitiv adfærdsterapi har en positiv effekt på recidiv blandt unge lovovertrædere (Lipsey et al., 2008).

Ligeledes viser et andet studie positive resultater af kognitiv adfærdsterapi gennem indsatsen Real Victory Program fra USA. Her kombineres kognitiv træning med et opfølgende forløb, hvor den unge hver dag i et år efter behandlingen bliver ringet op og modtager en automatisk telefonbesked, som minder dem om behandlingens principper. Efter interventionens afslutning havde interventionsgruppen 51 pct. færre anholdelser og 2,61 gange så mange dage uden recidiv end kontrolgruppen (Burraston et al., 2012 i Manuel & Jørgensen 2013).

Træning af kompetencer

Træning af sociale og kognitive kompetencer ses især anvendt på sekundært forebyggelsesniveau, men bruges også med succes som indsats for unge lovovertrædere. Eksempelvis har et syv ugers forløb i psykoedukation og terapi med fokus på træning af kompetencer i en quasi-eksperimentel evaluering fra USA vist sig effektivt i forhold til reducere af recidiv. Træningen havde især fokus på temaer så som; vrede, stofmisbrug, identitetsproblemer mv., og havde til formål at gøre den unge i stand til bedre at mestre sit eget liv (Lancaster et al., 2011 i Manuel & Jørgensen, 2013).

På en amerikansk døgninstitution har man desuden haft succes med et såkaldt Adventure program, som består af træning af den unges kompetencer gennem fysiske og problemløsende aktiviteter. De kriminelle unge trænes i samarbejde, kommunikation, ledelse og empati. Interventionsgruppen bestod af kriminelle unge, som deltog i programmet minimum 40 timer om ugen i 30 dage. Et RCT-studie viste, at interventionsgruppen i forhold til kontrolgruppen havde færre genarrestationer samt længere recidiv-frie perioder (Gillis et al., 2008 i Manuel & Jørgensen, 2013).

Mægling mellem offer og gerningsmand

Tanken bag mægling mellem kriminalitetsudøver og kriminalitetsoffer er, at det kan hjælpe med at skabe bedre forståelse for årsager til og konsekvenser af kriminalitet, som kan gavne både offer og gerningsmand.

Indtil videre er der påvist forskellige resultater ved brug af denne indsatsstype. Således viste et mæglingsprogram fra USA, der inddrog familier og/eller ressourcepersoner i mæglingsarbejdet for at holde den unge ansvarlig for sine handlinger i et støttende miljø, ikke nogen signifikant effekt på recidiv efter et år (Jeong et al. 2012 i Manuel & Jørgensen, 2013). Derimod viste et RCT-studie fra Sverige positive resultater på recidiv ved denne form for indsats. Faktisk var sandsynligheden for recidiv dobbelt så stor i kontrol- som i indsatsgruppen (Sehlin, 2009). Da resultatet er så signifikant, og da forholdene for unge kriminelle i Sverige på mange måde er sammenlignelige med Danmark, har vi valgt at nævne denne indsatsstype under effektive metoder

Mentorforløb

Mentorforløb har vist positive resultater for såvel unge i risikogruppen, som allerede kriminelle unge (Carpelan et al. 2008; Tolan et al., 2008). Mentorforløbene, som er inkluderet i de undersøgte studier, fremgår af afsnit 5.1, hvorfor de ikke præsenteres nærmere i indeværende afsnit.

Koordinerende indsatser

Inden for det tertiære forebyggelsesniveau har man forsøgt at måle effekten af indsatser på administrativt koordinerende niveau og fundet, at disse kan gøre en forskel for den kriminelle unge. I Oregon i USA har man lavet forsøg med koordinering af behandlingstilbud og udarbejdelse af individuelle behandlingsplaner for kriminelle unge misbrugere i form af programmet Juvenile Breaking the Cycle. Programmet havde som mål at hjælpe de unge med at få adgang til misbrugsbehandling, behandling af psykiske problemer, uddannelse samt familiestøtte. Efter 12 måneder sås en reduktion af anholdelser både sammenlignet med baseline og sammenlignet med en kontrolgruppe (Lattimore et al. 2010).

I staten Washington har de desuden gode erfaringer med Coordination of Services, som går ud på at koordinere indsatsen for kriminelle unge og familien inden for staten. Dette har især til formål at gøre familien og den unge opmærksomme på, hvilke muligheder for hjælp og støtte de har. Studier peger på, at denne koordinerende indsats har haft en signifikant reducerede effekt på kriminalitet blandt unge i staten (Aos et al., 2011). Målgruppen af kriminelle unge er ofte i kontakt med flere forskellige aktører, hvorfor det er særlig interessant, at koordinationen af de respektive indsatser, samt hjælp over for den enkelte unge med at gennemskue, hvor de respektive indgangskanaler til indsatserne er, har vist sig effektfulde, og har været medvirkende til at reducere kriminalitet.

6.2 Hvad virker ikke

Ligesom inden for de primære og sekundære forebyggelsesområder, gælder det også på det tertiære forebyggelsesområde, at ikke alle indsatser viser effekt.

Koordineret støtte under udslusning fra fængsel til frihed

I en australsk evaluering af Youth Justice Service sammenlignes en udvidet form for overgang til lokalområdet efter afsoning med den traditionelle service, som blev ydet (Denning & Homel, 2008). Den unge tildeles en støtteperson i form af en sagskoordinator, som hjælper den unge med 1) at overholde eventuelle krav fra rettens side og 2) at arbejde med adfærdsændringer således, at den unge bliver mere bevidst omkring sine handlinger og opnår kompetencer til at opnå sine mål uden at benytte sig af kriminel adfærd. Desuden hjælper sagskoordinatoren den unge med at opbygge et netværk og interesser i lokalsamfundet for at skabe muligheder for en positiv fremtid. Kernen i interventionen er screening for risikofaktorer og behov, individuelt tilpassede interventioner og teamarbejde, hvor ansvaret for klienter deles mellem sagskoordinatoren og projektmedarbejdere. En evaluering viste dog ingen signifikant forskel på recidiv i indsatsgruppen og kontrolgruppen efter 18 måneder, når der blev kontrolleret for bl.a. risikofaktorer (Denning & Homel, 2008).

Samme nulresultat fandt et amerikansk RCT-studie af Enhanced Transition Service, som er et udvidet tilbud om hjælp i overgangen fra fængsel eller opholdssted til lokalsamfundet. Under indsatsen blev den unge tildelt en støtteperson, som stod for udarbejdelse af en overgangsplan og hjalp den unge med at komme i de rette sociale- og behandlingstilbud, samt starte uddannelse eller komme i beskæftigelse. Efter 4 måneder sås ingen forskel i recidiv blandt de unge i interventions og kontrolgruppen (Clark et al., 2011 i Manuel & Jørgensen, 2013). Hertil skal dog nævnes, at indsatsen blev tilbudt amerikanske børn i alderen 12-17 år, hvorfor resultatet ikke nødvendigvis kan sammenlignes med overgangstilbud til unge voksne over 18 år i Danmark.

Overlevelsestur

I flere lande er der programmer eller indsatser, som omfatter en overlevelsestur for en gruppe af unge kriminelle i vildmarken. Der er dog ikke blot positive erfaringer herfra. En evaluering af en Wilderness Adventure tur på 21 dage, hvor der blev arbejdet på at opbygge de unges selvtilid og håb for fremtiden, viste ikke nogen signifikant effekt på recidiv sammenlignet med en kontrolgruppe (Walsh & Russell, 2010 i Manuel & Jørgensen, 2013).

Træning af kommunikative kompetencer

I USA har man afprøvet et program med det formål at styrke den unges evner inden for tale, sprog og kommunikation på baggrund af viden om, at kriminelle unge ofte oplever kommunikative vanskeligheder. Efter indsatsen var der dog ingen signifikant effekt på interventionsgruppen og kontrolgruppen med hensyn til kommunikative evner (Burrows & Yiga, 2012).

6.3 Hvad mangler vi viden om

I USA anvendes der i stigende grad "afskrækkelsesstrategier"⁴ over for unge kriminelle, som ofte indbefatter en mere konsekvent politiindsats, hårdere straffe samt involvering af lokalmiljøet i fordømmelse af kriminel adfærd. Der mangler stadig klar dokumentation på, hvorledes effekten af disse strategier er. En metaanalyse fra USA inkluderer både generelle og specifikke afskrækkelsesstrategier, som adskiller sig ved, at de generelle strategier sigter mod at afskrække den almene befolkning ved at vise dem, at det at begå kriminalitet har en konsekvens, mens de specifikke afskrækkelsesstrategier derimod er rettet mod at vise den enkelte kriminelle, at fordelene ved kriminalitet ikke opvejer ulemperne, eksempelvis i form af en høj straf eller upopularitet i lokalområdet (Braga & Weisburd, 2012). Det betyder, at de to afskrækkelsesstrategier, som er med i det systematiske review, har en henholdsvis universel og indikeret målgruppe. Generelt viser metaanalysen, at afskrækkelsesstrategierne har en moderat effekt på kriminalitet i form af reduktion i antallet af drab, våbenbesiddelse og skudepisoder. Dog viste de studier med det svageste metodologiske design de største effekter og forfatterne konkluderer derfor, at strategien er lovende, men at der er brug for stærkere studier på området (Braga & Weisburd, 2012).

Et amerikansk RCT-studie af øget politiindsats i urolige "hot spots" områder viste en positiv effekt på kriminalitet i området. Denne effekt viste sig dog i højere grad at skyldes politiets tilstedeværelse i området end at politiet satte hårdere ind over for selv mindre lovovertrædelser (Braga & Bond 2008). Noget tyder således på, at det er den situationelle forebyggelse i form af politiets til-

⁴ I amerikansk kontekst anvendes begrebet "Deterrence strategies".

stedeværelse, som hindrer de unges muligheder for at begå kriminalitet, snarere end afskrækkelse, der har effekt. Det er dog et område, som kræver flere og bedre studier, førend en entydig effektivvurdering af indsatserne kan finde sted.

7. Metode

7.1 Undersøgelhedsdesign

Litteraturstudiet er gennemført med inspiration fra den metodiske tilgang, *Rapid Evidence Assessment* (REA)⁵, som anvendes i Storbritannien i forbindelse med evidensbaseret policy-formulering. Rapid Evidence Assessment er en metode inden for metaevaluering, som er inspireret af systematiske reviews og udviklet med henblik på at indhente eksisterende dokumentation for sociale indsatser inden for en forholdsvis kort tidshorisont. Metodens fem fortløbende faser er illustreret i nedenstående figur.

Figur 7-1 Faser i undersøgelhedsdesignet

7.2 Søgning og screening

Undersøgelsen er indledt med udviklingen af en søgeprotokol. Herefter er foretaget en systematisk litteratursøgning blandt eksisterende nationale og internationale publikationer. Litteraturstudiet indkredser eksisterende, dokumenteret viden om forebyggelsesindsatser inden for det kriminalpræventive område. I bilag 1 fremgår en uddybende beskrivelse af søgestrategien og dens begrænsninger, bl.a. findes en liste over søgeord og databaser for søgning. Selve søgningen af internationale studier er foretaget af en ekstern bibliometriker på Kings College i England, og søgningen af danske studier er foretaget af Rambøll. Som udgangspunkt er studierne afgrænset ved at være målrettet børn og unge i alderen 8-25 år og at være publiceret i år 2008-2013. I søgningen er der dog også lagt vægt på at finde dokumentation for effekten af indsatser, som kan sammenlignes med eksisterende indsatser i Københavns Kommune. Således er et review af effekten af tv-overvågning inkluderet i litteraturstudiet på trods af, at målgruppen for denne indsats ikke specifikt er børn og/eller unge (Welsh & Farrington, 2008). Desuden er et studie af effekten af en indsats i Odense med henblik på at forhindre vold i nattelivet medtaget på baggrund af relevans, på trods af at dette studie er fra 2007 (Justitsministeriets Forskningsenhed, 2007).

Rambøll har efter den indledende søgning foretaget to screeningsrunder af litteraturen. Første screening blev foretaget på baggrund af en række indholdsmæssige kriterier, som indeholdt relevante søgetermer, målgruppeafgrænsning, geografisk afgrænsning, sprog og studietype (evidensvurdering). Se bilag 1 for nærmere specificering. Anden screening tog afsæt i skærpede kriterier for målgruppeafgrænsning, studietype samt dokumenteret effekt.

Som resultat har Rambøll i alt identificeret 49 relevante kilder; Herunder er 10 RCT-studier, 6 quasi-eksperimentelle studier, 7 eksperimentelle evalueringer samt 1 effektevaluering med før og eftermåling, 16 metaanalyser/systematiske reviews af forskellige indsatstyper samt 9 oversigtsartikler der omhandler information om relevante indsatser.

7.3 Vurdering og prioritering af studierne

Kravene til, hvornår viden kan kaldes evidens, varierer alt efter hvilken videnskabelig tradition man arbejder ud fra. I vores vurdering af de internationale studier har vi tilstræbt at inkludere studier med højeste evidensniveau, mens vi for den danske/nordiske litteratur har accepteret et lavere evidensniveau. Således har vi vurderet litteraturen ud fra følgende niveauer, hvor den øverste type af studie har det højeste evidensniveau og den nederste har det laveste:

⁵ REA er udviklet på baggrund af retningslinjer udviklet af den britiske The Government Social Research Unit (http://www.gsr.gov.uk/new_research/archive/rae.asp).

1. Metaanalyser af RCT-studier
2. Systematiske reviews af RCT-studier
3. RCT-studier
4. Metaanalyser af RCT- og quasi-eksperimentelle studier
5. Reviews af RCT- og quasi-eksperimentelle studier
6. Quasi-eksperimentelle studier/effektevalueringer
7. Effektevalueringer med før- og eftermålinger

RCT og quasi-eksperimentelle studier er karakteriseret ved at sammenligne udviklingen hos de børn/unge, der deltager i indsatsen, med udviklingen i en kontrolgruppe af børn og unge, som ikke deltager i indsatsen. Ved RCT studier er kontrolgruppen tilfældigt udvalgt, dvs. at kontrolgruppen og indsatsgruppen ligner hinanden på alle væsentlige parametre. I quasi-eksperimentelle studier er kontrolgruppen ikke tilfældigt udvalgt, men forsøgt matchet til indsatsgruppen på væsentlige kvantitative faktorer så som alder og risikofaktorer. Samme metode anvendes ved en quasi-eksperimentelle effektevalueringer. I vurderingen af de internationale studier har vi tilstræbt at inkludere studier med højeste evidensniveau. Det har således været et krav, at studierne skulle inkludere en kontrolgruppe, hvorfor vi ikke har medtaget studier, som har lavere evidensniveau end quasi-eksperimentelle studier. Dette krav er stillet for at kunne vurdere, hvorvidt de adfærdssændringer, der ses i interventionsgruppen, rent faktisk skyldes interventionen. Børn og unge kan ændre adfærd af mange forskellige årsager og jævnfør afsnit 3 side 8 omkring risiko og beskyttelsesfaktorer ved vi, at kriminel aktivitet aftager med alderen, også selvom der ikke iværksættes præventive indsatser (Clausen et al. 2009). Det er derfor ikke tilstrækkeligt at se på, hvordan det går de unge over en periode, hvor de deltager i en præventiv indsats.

Jævnfør afsnit **Error! Reference source not found.** side 38 om overførbare af evidensbaseret viden, har vi dog også prioriteret at inkludere viden om indsatser fra Danmark, hvoraf der som oftest ikke er foretaget egentlige kontrollerede effektstudier. Derfor har det i nogle tilfælde været relevant at inddrage effektevalueringer baseret på før- og eftermålinger.

Vores prioritering af studiernes relevans i analysen har været som følger, hvor vi har prioriteret den øverste højeste og den nederste lavest:

1. Danske RCT-studier og quasi-eksperimentelle studier/effektevalueringer
2. Internationale RCT- og quasi-eksperimentelle studier af indsatser som anvendes i Danmark
3. Internationale RCT- og quasi-eksperimentelle studier af indsatser der anvendes i Norden
4. RCT- studier af indsatser der anvendes internationalt
5. Quasi-eksperimentelle studier af indsatser der anvendes internationalt
6. Danske effektevalueringer med før- og eftermålinger

7.4 Kodning af litteraturen

Efter endt screening er der for hver artikel foretaget en kodning af studiets programbeskrivelse og effektdokumentation. Desuden er artiklerne kodet i forhold til forebyggelsesniveau, målgruppeniveau og sektor.

Forebyggelsesniveau

Syntesen er udarbejdet med afsæt i de tre forskellige forebyggelsesniveauer:

- **Primær kriminalitetsforebyggelse** er rettet mod den almene befolkning af børn og unge og handler grundlæggende om at reducere tilgangen til gruppen af børn og unge med øget risiko for at udvikle kriminalitetsadfærd (Greve et al., 2012). Primær forebyggelse sættes typisk ind i skolen, da man her kan ramme en bred målgruppe af børn og unge
- **Sekundær kriminalitetsforebyggelse** er rettet mod udsatte børn og unge for at forhindre eller begrænse opståen af kriminel adfærd. Målgruppen er børn og unge, som er i risiko for at udvikle eller kun udviser begyndende kriminalitetsadfærd (Greve et al., 2012).

- **Tertiær kriminalitetsforebyggelse** er rettet mod kriminelle unge og forbindes med en målrettet indsats med sigte på risikoen for tilbagefald eller forværring af kriminalitetsadfærd hos individer, der allerede har udviklet problemer af denne art (Greve et al., 2012).

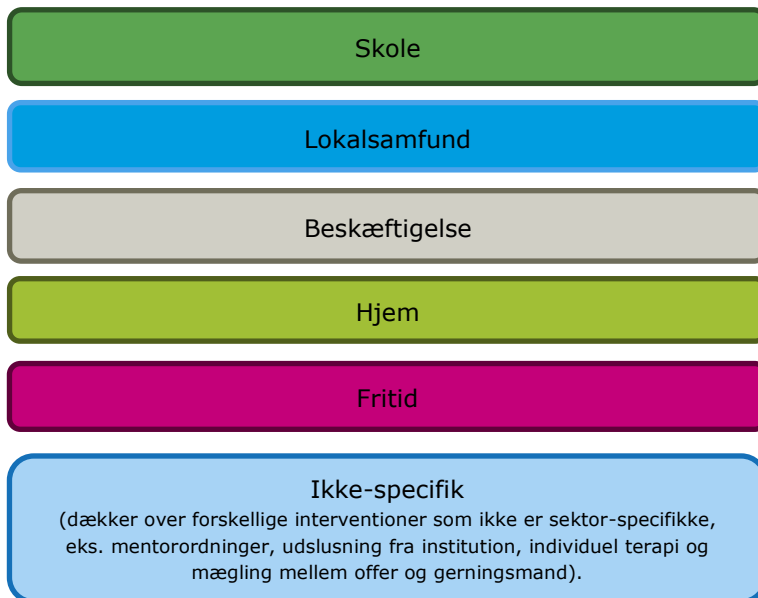
Målgruppeniveau

Udover at bestemme studierne forebyggelsesniveau er der ved kodningen af artiklerne ligeledes blevet fokuseret på, hvilket målgruppeniveau den pågældende indsats er rettet mod. Derved har det været muligt at påvise tyngden af evidensbaseret litteratur fordelt på både forebyggelsesniveau samt målgruppeniveau.

- **Universel forebyggelse** er målrettet hele eller dele af den almene befolkning. Der kan således være tale om en indsats rettet mod et helt lokalområde eller en klasse, som ikke er udvalgt på nogen særlig baggrund
- **Selektiv forebyggelse** er målrettet en gruppe af udsatte individer
- **Indikeret forebyggelse** er målrettet et udsat individ.

Sektor

Endelig er studierne kodet afhængig af, hvilken sektor indsatsen er målrettet. Følgene farver i den endelige syntese symboliserer følgende sektorer:

7.5 Udvikling af endelige synteser

Kodningen af de enkelte artikler har resulteret i udarbejdelsen af en syntese inden for hvert af de tre forebyggelsesniveauer i form af en forandringsteori, der viser virkningsfulde indsatstyper og mekanismer, som i internationale og danske studier har påvist positive effekter i forhold til kriminalitet⁶.

Det har ikke været hensigten med dette litteraturstudie at lave en detaljeret gennemgang af hvert af de inkluderede studier. For at kunne opstille forslag til indsatsområder har vi i stedet gennem udvikling af en tværgående realistisk syntese forsøgt at kortlægge: "What works for whom in what circumstances and in what respect" (Pawson et al. 2005). Det metodiske afsæt giver altså ikke mulighed for direkte at generalisere effektstørrelser, da de konklusioner, der trækkes frem fra studierne, altid vil være afhængige af konteksten.

⁶ En mekanisme er det, der antages at aktivere de kausale sammenhænge mellem en given aktivitet i indsatsen og indsatsens effekter

7.6 Begrænsninger i anvendelsen af evidensbaseret viden

En stor del af de inkluderede studier stammer fra USA, der både i forhold til dets retssystem og det bredere samfund på mange måder adskiller sig fra Danmark. Det er derfor relevant kort at diskutere, hvorvidt resultaterne af disse studier kan bruges i en dansk kontekst.

Evidens kan selvfølgelig ikke ukritisk anvendes i en dansk lokal sammenhæng, da den lokale kontekst vil have betydning for, hvilke indsatser der er mulige at gennemføre, og for, hvad der virker og ikke virker. Derfor er det også vigtigt, når der skal udvælges indsatstyper fremadrettet, som er evidensbaserede, at man er opmærksom på, at det ikke altid er hensigtsmæssigt at stræbe efter den bedst mulige evidens, hvis denne er genereret i en kontekst, der er meget forskellig fra fx den lokale kontekst i Danmark.

Balvig og Kyvsgaard (2011) fremhæver, at forskningen i behandlingsindsatser rettet mod den enkelte unge må formodes at være relevant, også i en dansk kontekst. Udgangspunktet er her, at der ikke er nogen grund til at tro, at kriminelle unge i USA skulle reagere anderledes på eksempelvis kognitiv behandling af misbrug end kriminelle unge i Danmark.

Anderledes forholder det sig med bredere velfærdstiltag, idet eksempelvis det danske og amerikanske samfund er meget forskelligt. Fx fremhæver Balvig og Kyvsgaard, at amerikanske forsøg med hjælp til resourcesvage familier i høj grad ligner den hjælp, der i udgangspunktet er standard i den danske velfærdsmodel. Det er derfor væsentligt at være opmærksom på, de tilfælde hvor indsatsernes indhold bygger på samfundsmæssige forudsætninger som ikke er til stede i Danmark.

Det er desuden væsentligt at være opmærksom på, at flere øvrige faktorer, kan påvirke en indsats effekt, herunder eksempelvis projektmedarbejdernes kvalifikationer, kontinuiteten i indsatsforløbet samt hvorvidt indsatsen er korrekt implementeret. Hvis en indsats ikke kopieres præcist i form og indhold, så kan man ikke være sikker på, at opnå samme effekt, som i de evidenskilder man benytter. Det gælder for så vidt både hvis indsatsen tidligere er prøvet med succes i udlandet såvel som hvis den har vist effekt i dansk kontekst. I arbejdet med evidensbaserede metoder fremover er det således væsentligt, at være opmærksom på kvalificering af de medarbejdere der involveres i projektet og på at implementeringsprocessen forløber fornuftigt.

8. DET VIDERE ARBEJDE MED EVIDENSBASERET VIDEN

I forlængelse af denne rapport har Rambøll udarbejdet en vidensbank som har til formål at give en oversigt over nationale og internationale undersøgelser af effekten af kriminalpræventive indsatser for børn og unge. Mens indeværende litteraturstudie omhandler litteratur udgivet til og med april 2013, er vidensbanken et dynamisk redskab, der løbende skal opdateres, i takt med at der afprøves nye metoder og publiceres nye artikler på området.

8.1 Hvad kan vidensbanken bruges til?

I praksis fungerer vidensbanken som et redskab for beslutningstagere og praktikere, der ønsker at vide mere om virkningsfulde metoder inden for det kriminalpræventive område for børn og unge. Vidensbanken giver mulighed for hurtigt at danne sig et overblik over, den eksisterende litteratur på området. Hvis man ønsker at læse mere om en særlig indsatstype, er det desuden nemt på baggrund af oplysningerne i vidensbanken at finde den eller de undersøgelser, som beskriver indsatstypen.

Vidensbanken kan bruges til:

- At få et hurtigt overblik over, hvad der findes af virkningsfulde metoder på det kriminalpræventive område målrettet børn og unge.
- At finde ud af, hvad der eksisterer af litteratur på området
- At finde henvisninger til, hvor du kan læse mere om specifikke indsatstyper
- At blive opdateret på den nyeste viden inden for området
- At blive inspireret til brugen af nye kriminalpræventive metoder i Danmark

8.2 Sådan opdateres vidensbanken

Tanken er, at vidensbanken kontinuerligt skal kunne opdateres, når der kommer ny relevant forskning på området. Fremadrettet kan vidensbanken også tænkes at rumme erfaringer omkring effekten af Københavns Kommunes egne projekter.

Når et studie skal tilføjes vidensbanken, henvises til Rambølls 'Guide til vidensbank' (2013). I guiden står der hvilke kategorier af information der skal tilføjes om hvert af studierne i vidensbanken. Det vil på baggrund heraf være nemt at tilføje nye undersøgelser i takt med, at de publiceres.

I en opdatering af vidensbanken anbefaler Rambøll at:

- Det videnskabelige niveau af de inkluderede studier opretholdes. Det vil sige, at det for internationale studier gælder, at der skal være en kontrolgruppe, mens danske studier accepteres, hvis der er før- og eftermålinger af indsatsens effekt.
- Hvis Københavns Kommune ønsker at inkludere lokal dokumentation med et lavere evidensniveau end effektevalueringer med før- og eftermålinger, skal dette tydeligt fremgå i vidensbanken, da resultaterne af sådanne studier, ikke vil kunne bruges på samme vis som resultaterne af kontrollerede studier. Eventuelt kan der oprettes et nyt faneblad, som indeholder lokal dokumentation af denne type.
- Endelig anbefaler Rambøll, at der en gang om året foretages en systematisk søgning på, hvilke nye studier der er blevet publiceret på området. Søgningen kan tage udgangspunkt i de databaser og søgeord, som er anvendt ved oprettelsen af databasen. Læs nærmere om dette i Rambølls rapport 'Kriminalpræventive indsatser – kortlægning af viden og evidens' (2013). Det skal dog forventes, at der med tiden kan være behov for opdateringer af kriterierne for søgningen, afhængig af feltets udvikling.

BILAG 1- SØGESTRATEGI

I indeværende kapitel er en mere uddybet beskrivelse af den valgte søgestrategi for det gennemførte litteraturstudie, hvor den præcise søgestrategi samt screeningsmetode præsenteres.

1.1 Søgestrategi

1.1.1 Afgrænsning

Litteratursøgningen er baseret på en søgestrategi med nedenstående specifikationer. Søgestrategien har inden endelig ibrugtagelse været gennemprøvet af en bibliometriker fra Kings College. Nedenfor fremgår de enkelte kriterier i litteratursøgningen, som naturligvis også indikerer søgnings begrænsninger.

Søgetermer

Litteraturstudiet har taget afsæt i nedenfor beskrevne søgetermer.

Søgestrategi 1

Crime Prevention OR Anti social

AND

Intervention OR Prevention

AND

child* OR young people OR young adult* OR youth OR adolescen* OR teenage*

AND

outcome* OR what works OR coordinat* OR risk factor*

NOT

bully* OR victimis* OR victimiz* OR correctional OR health OR sex* OR drug court* OR Africa*

Søgestrategi 2

Crime OR anti social

AND

prevent* OR intervent* OR what works

child* OR young people OR young adult* OR youth OR adolescen* OR teenage*

AND

educat* OR employ* OR recidivis*

NOT

correctional OR bully* OR victimis* OR victimiz* OR health OR sex* OR drug court* OR africa*

Derudover er der specifikt søgt med ovenstående to søgestrategier på systematiske reviews, metaanalyser, RCT-studier og kontrollerede studier.

Interventionstype

Litteraturstudiet omhandler en bred vifte af indsatser i form af individuelle og gruppebaserede interventioner samt interventioner med enkelte komponenter og interventioner med multiple komponenter. De studier, som ikke har omhandlet en intervention eller forebyggelsesprogram, er ikke blevet medtaget i syntesen.

Målgruppe

Litteraturstudiet er afgrænset til at omhandle indsatser for børn og unge i alderen 8 - 25 år, da det modsvarer målgruppen for de aktiviteter, der er i Sikker By-indsatserne. Litteraturstudiet indeholder derfor studier af indsatser hvis målgruppe er 8-25 årige. Nogle af disse studier, har dog flere målgrupper, og indeholder også en vurdering af indsatser, som er målrettet yngre børn, disse studier er medtaget, da en tidlig indsats i høj grad er afgørende for at undgå en senere kriminel livsbane.

Effekter

Litteraturstudiet omfatter en kortlægning af virkningsfulde indsatser i forhold til uddannelse, beskæftigelse, recidiv, kriminalitet og antisocial adfærd.

Studietyper

Litteraturstudiet har haft fokus på at identificere viden på højeste evidensniveau, hvorfor der er fokuseret på randomiserede kontrollerede forsøg, quasi-eksperimentelle studier, reviews og meta-analyser. Dog har der, ikke været samme strenge krav til studietype i søgningen af den nationale litteratur, hvor der er gennemført relativt få kontrollerede forsøg. Her er også inddraget effektstudier med før- og eftermålinger.

Geografisk og tidsmæssig afgrænsning

Litteraturstudiet fokuserer på virkningsfulde indsatser og programmer primært i Vesteuropa, Skandinavien, USA, Canada og Australien og er tidsmæssigt afgrænset til at omfatte studier, der er gennemført i perioden fra 2008 til april 2013. Nogle studier er reviews eller metaanalyser, så viden fra de studier, der er inkluderet heri og som er publiceret før 2008, vil også være en del af grundlaget for kortlægningen, hvilket sikrer muligheden for at inkludere relevant viden fra studier gennemført før 2008.

Databaser

Litteraturstudiet har taget afsæt i anvendelsen af følgende databaser:

- Sociological Abstracts
- Social Services Abstracts
- PsycInfo
- Criminal Justice Abstracts (CJA)
- Science Citation Index (Web of Knowledge)
- Applied Social Sciences Indexes and Abstracts (ASSIA)
- Database of Abstracts of Reviews of Effectiveness (DARE)
- Social Policy and Practice (SPP)
- International Bibliography of the Social Sciences (IBSS)
- National Criminal Justice Reference Service (NCJRS)
- BL Direct (three month search).

Øvrige kilder i forhold til national litteratur

I tabellen nedenfor ses udvalgte databaser, hjemmesider m.m., som er anvendt i forbindelse med øvrig søgning af national litteratur.

Tabel: Kilder, national litteratur

Videnscentre, Danmark	
	Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning
	Det Kriminalpræventive Råd
	Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SIF)
Ministerier, styrelser og kommuner, Danmark	
	Kommunernes Landsforening
	Justitsministeriet
	Socialstyrelsen

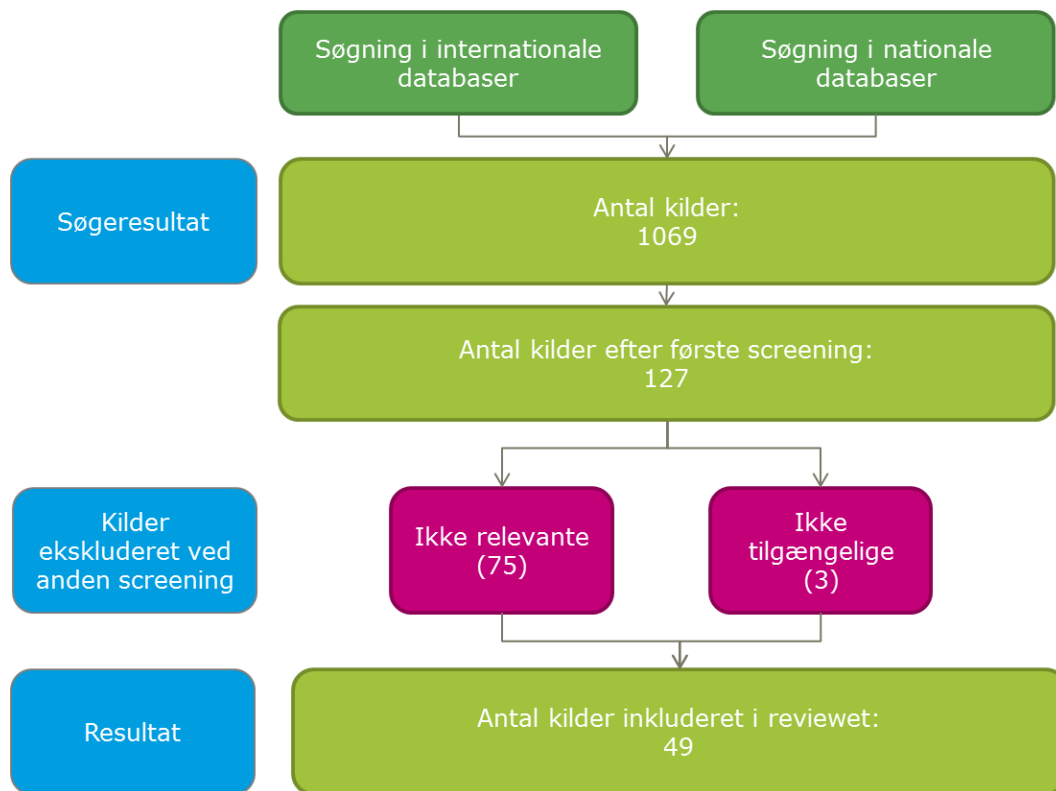
1.2 Screening

Litteratursøgningen er gennemført med assistance fra en bibliometriker fra Kings College. Søgningen resulterede i 1069 kilder, som dannede grundlag for den første screening.

På baggrund af en række indholdsmæssige kriterier, som indeholdt relevante søgetermer, målgruppeafgrænsning, geografisk afgrænsning, sprog og studietype (evidensvurdering) blev de 1069 kilder reduceret til 127 kilder, hvorefter der blev gennemført endnu en screening med afsæt i skærpede kriterier for målgruppeafgrænsningen, studietype samt dokumenteret effekt. Efter anden søgning nåede antallet af kilder ned på 49.

Den nedenstående figur viser en oversigt over screeningsprocessen i forhold til den internationale litteratur og resultatet af processen.

Figur: Illustration af søge- og screeningsprocessen

BILAG 2 - LITTERATUR SOM INDGÅR I DET SYSTEMATISKE LITTERATURSTUDIE

Aos S, Lee S, Drake E, Pennucci A, Klima T, Miller M, Anderson L, Mayfield J, & Burley M (2011): *Return on investment: Evidence-based options to improve statewide outcomes* (Document No. 11-07-1201). Olympia: Washington State Institute for Public Policy

Balvig F, Holmberg, L (2011): The Ripple Effect: A Randomized Trial of a Social Norms Intervention in a Danish Middle School Setting. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, Volume 12, Number 1, May 2011, pp. 3-19(17)

Berry V, Little M, Axford N, Cusick GR (2009): An Evaluation of Youth at Risk's Coaching for Communities Programme (2008-05-00). *The Howard Journal of Criminal Justice*, Vol. 48, Issue 1, pp. 60-75, February 2009

Boccanfuso C, Kuhfeld M (2011): *Multiple Responses, Promising Results: Evidence-Based, Nonpunitive Alternatives to Zero Tolerance*. Research-to-Results Brief. Publication #2011-09. Child Trends

Braga AA, Bond BJ (2008): Policing crime and disorder hot spots: a randomized controlled trial. *Criminology*, 46: 577-607

Braga AA, Weisburd DL (2012): The effects of focused deterrence strategies on crime: a systematic review and meta-analysis of the empirical evidence. *Journal of Research in Crime and Delinquency* August 2012 49: 323-358

Brazier L, Hurry J, Wilson A (2010): *Post-16 education and training provision for young people involved in crime: literature review*. National Research and Development Centre for Adult Literacy and Numeracy

Brennan I, Moore SC, Byrne E, Murphy S (2011): Interventions for disorder and severe intoxication in and around licensed premises, 1989-2009. *Addiction* 106 (2011) 706-713

Burrows S, Yiga I (2012): *Youth offending and speech and language therapy (a controlled study)*. Ealing Council

Bywater T, Utting D (2012): Support from the start: effective programmes for nine to 13 year-olds. *Journal of Children's Services*, 7(1), pp.41-52

Carpelan KS, Andershed A, Andersen H, Brännström L, Nyström M, Ahlgren T (2008): *Insatser för unga lagöverträdare. En systematisk sammanställning av översikter om effekter på återfall i kriminalitet*. Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete

Clausen S, Djurhuus M, Kyvsgaard B (2009): *Udredning til brug for Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet*. Justitsministeriets Forskningskontor

Conduct Problems Prevention Research Group (2010): Fast-track intervention effects on youth arrests and delinquency. *J Exp Criminol*. 2010 Jun;6(2):131-157

Cross AB, Gottfredson D C, Wilson DM, Rorie M, Connell N (2009): The impact of after-school programs on the routine activities of middle-school students: Results from a randomized, controlled trial. *Criminology & Public Policy*, 8: 391-412

Deković M, Slaght MI, Asscher JJ, Boendermaker L, Eichelsheim VI, Prinzie P (2011): Effects of early prevention programs on adult criminal offending: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review* 31 (2011): 532-544

Denning R, Homel R (2008): Predicting Recidivism in Juvenile Offenders on Community-based orders: The impact of risk factors and service delivery. *Journal of Offender Rehabilitation*. Volume 46, Issue 3-4, 2008

Esbensen F, Peterson D, Taylor TJ, Freng A, Osgood DW, Carsen SC, Matsuda KN (2011): Evaluation and Evolution of the Gang Resistance Education and Training (G.R.E.A.T) Program. *Journal of School Violence*, 10:53–70, 2011.

Esbensen F (2009): *Evaluation of the teens, crime and the community and community works program*. Rapport for National Institute of Justice, Office Justice Programs, U.S. Department of Justice.

Everson-Hock ES, Jones R, Guillaume L, Clapton J, Duenas A, Goyder E, Chilcott J, Cooke J, Payne N, Sheppard LM, Swann C (2011): Supporting the transition of looked-after young people to independent living: a systematic review of interventions and adult outcome. *Child Care Health Dev.* 2011 Nov;37(6):767-79

Fisher H, Montgomery P, Gardner FE (2009a): Cognitive behavioural interventions for preventing youth gang involvement for children and young people 7-16: review. *The Campbell Collaboration*

Fisher H, Montgomery P, Gardner FE (2009b): Opportunities provision for preventing youth gang involvement for children and young people 7-16: review. *The Campbell Collaboration*

Greenwood, P (2008): Prevention and intervention programs for juvenile offenders. *The Future of Children*, Vol. 18, nr.2, fall 2008

Henry DB, Tolan PH, Gorman-Smith D, Schoeny ME, Zwanziger J, Kim S (2012): *Evaluating the Implementation of a Family-Focused Prevention Program: Effectiveness of SAFE Children* . <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/238972.pdf>

Jensen TP, Andersen HL (2012): *Virker aktivering for udsatte unge? En vidensopsamling om effekten af beskæftigelsesindsatser rettet mod udsatte unge*. Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning.

Jolliffe D; Farrington DP (2008): Mentors kapa inverkan på återfall i brott. En systematisk forskningsgenomgång. Brottförebyggande rådet, Information och förlag.

Justitsministeriets Forskningsenhet (2007): *Evaluering af projekt om 'Trygt Natteliv i Odense'*. Justitsministeriet.

Jørgensen TT (2010): *"HOT SPOTS" En effektevaluering af Københavns Politis særlige indsats mod vold i nattelivet*. Justitsministeriet.

Lattimore, PK, Krebs CP, Graham P, Cowell AJ (2010): Evaluating the Juvenile Breaking the Cycle Program's Impact on Recidivism. *Journal of Criminal Justice*, 38(2), p. 109-117.

Lipsey M, Landenberger NA, Wilson SJ (2007): Effects of Cognitive-Behavioral Programs for Criminal Offenders. *The Campbell Collaboration*

Manuel C, Jørgensen AK (2013): *Systematic Review of Youth Crime Prevention Interventions. Published 2008-2012*. SFI

Mytton J, DiGiuseppi C, Gough D, Taylor R, Logan S (2009): School-based secondary prevention programmes for preventing violence (Review). *The Cochrane Collaboration*

Piquero A, Farrington D, Welsh B, Tremblay R, Jennings W (2009): Effects of early family/parent training programs on antisocial behavior & delinquency. *The Campbell Collaboration*

Piquero A, Jennings WG, Farrington DP (2010): Self-control interventions for children under age 10 for improving self-control and delinquency and problem behaviors. *The Campbell Collaboration*

Przybylski, R (2008): *What works: effective recidivism reduction and risk-focused prevention programs*. Colorado Division of Criminal Justice

Pulin ME, Orchowsky, S (2012): Process and Outcome Evaluation of the 4-H Mentoring/Youth and Families with Promise (YFP) Program. Justice Research and Statistics Association

Rambøll (2012a): *Evaluering af De Utrolige År* – Københavns Kommune

Rambøll (2012b): *Evaluering af projekt High:five* - Københavns Kommune

Reynolds AJ, Temple JA, OU S (2009): Preschool education, educational attainment, and crime prevention: contributions of cognitive and non-cognitive skills. *Children and Youth Services Review*, Volume 32, Issue 8, August 2010, Pages 1054–1063

Ross A, Duckworth K, Smith DJ, Wyness G, Schoon I (2011): *Prevention and reduction: a review of strategies for intervening early to prevent or reduce youth crime and anti-social behaviour* (Research report DFE-RR111). Centre for Analysis of Youth Transitions

Sawyer AM, Borduin CM (2011): Effects of a multisystemic therapy through midlife: A 21.9-year follow up to a randomized clinical trial with serious and violent juvenile offenders. *J Consult Clin Psychol*. 2011 Oct;79(5):643-52

Scott S, Sylva K, Doolan M, Price J, Jacobs B, Crook C, Landau S (2010): Randomised controlled trial of parent groups for child antisocial behaviour targeting multiple risk factors. *J Child Psychol Psychiatry*. 2010 Jan;51(1):48-57

Sehlin, S (2009): *Förebygger medling återfall i brott bland unga gärningsmän: En återfallsstudie av medlingsverksamheterna i Hudiksvall & Örnsköldsvik*. Umeå universitet

Silvestri A, Oldfield M, Squires P and Grimshaw R (2009): *Young people, knives and guns: a comprehensive review, analysis and critique of gun and knife crime strategies*. Centre for Crime and Justice Studies

Tolan P, Henry D, Schoeny M, Bass A (2008): Mentoring interventions to affect juvenile delinquency and associated problems. *The Campbell Collaboration*

Vitaro F, Barker ED, Brendgen M, Tremblay RE (2012): Pathways explaining the reduction of adult criminal behaviour by a randomized preventive intervention for disruptive kindergarten children. *J Child Psychol Psychiatry*. 2012 Jul;53(7):748-56

Weisburd D, Morris NA, Ready J (2008): Risk-focused policing at places: an experimental evaluation. *Justice Quarterly* Volume 25, Issue 1, 2008

Welsh BP, Farrington DC (2008): Effects of closed circuit television surveillance on crime. *The Campbell Collaboration*

Windfeldt, M (2011): *Evaluering af projekt Job og uddannelse for varetægtsfængslede unge – JU-VU*. Københavns Kommune

Zucker M, Spinazzola J, Pollack AA, Pepe L, Barry S, Zhang L, van der Kolk B (2010): Getting teachers in on the act: Evaluation of a theater- and classroom-based youth violence prevention program. *Journal of School Violence*, 9:117–135, 2010

BILAG 3 - YDERLIGERE ANVENDT LITTERATUR

Christoffersen MN, Olsen PS, Vammen KS, Nielsen SS, Brauner J, Lausten M (2011): *Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Risiko- og beskyttelsesfaktorer*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Clausen S, Djurhuus M, Kyvsgaard B (2009): *Udredning til brug for Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet*. Justitsministeriets Forskningskontor.

Deković M, Slagt MI, Asscher JJ, Boendermaker L, Eichelsheim VI, Prinzie P (2011): Effects of early prevention programs on adult criminal offending: a meta-analysis. *Clin Psychol Rev*. 2011 Jun;31(4):532-44.

Graunbøl HM, Kielstrup B, Muiluvuori M, Tyni S, Baldursson ES, Kristoffersen R, Krantz, L, Lindstén K (2010): *Retur – en nordisk undersøgelse af recidiv blandt klienter i Kriminalforsorgen*. Kriminalforsorgen. <http://kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=1368>

Greve M, Møller SØ, Søbjerg LM (2012): *Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge*. Socialstyrelsen.

Jørgensen TT, Kyvsgaard B, Pedersen AB, Pedersen ML (2012): *Risikofaktorer, effektevalueringer og behandlingsprincipper. En forskningsoversigt. Materiale udarbejdet til brug for en tværministeriel arbejdsgruppe om forebyggelse og resocialisering som led i et udredningsarbejde på kriminalforsorgens område*. Justitsministeriets Forskningskontor.

Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet (2009): *Betænkning om indsatsen mod ungdomskriminalitet*. Justitsministeriet.

Kyvsgaard B, Flemming B (2011): Kriminologi og evidensbaseret forskning. *Samfundsøkonomen*, nr. 1 marts 2011.

Pawson R, Greenhalgh T, Harvey G, Walshe K (2005): Realist review – a new method of systematic review designed for complex policy interventions. *J Health Serv Res Policy*. Vol. 10 Suppl 1 Jul 2005:21-33.

Pedersen ML, Lindstad J: (2010): *Første led i fødekæden? En undersøgelse af børn og unge i kriminelle grupper*. Justitsministeriets Forskningskontor.

The Government Social Research Unit (2013): Rapid Evidence Assessment Toolkit index <http://www.civilservice.gov.uk/networks/gsr/resources-and-guidance/rapid-evidence-assessment> (hentet januar 2013).